G. Paluckas
Eilės pas medikus suformuotos tyčia
12–13 p.

V. Blinkevičiūtė
Valdžios trupinių žmonėms laikai turi baigtis
2 p.

Seimo rinkimai
Mūsų kandidatų sąrašas
4–7 p.

Socialdemokratas

Leidžiamas nuo 1919 m. rugsėjo 11 d. www.lsdp.lt **2020 m. rugsėjis, Nr. 4 (103)**

Valdžios trupinių žmonėms laikai turi baigtis

Vilija BLINKEVIČIŪTĖ
Europos Parlamento
narė, LSDP pirmininko pavaduotoja

Justino Stacevičiaus/LRT nuotr.

200 eurų prie pensijos turi būti pridėta kiekvieną mėnesį. Kiekvienam. Ne tik rugpjūtį. Už tokias – sąžiningas – pensijas jau būtų galima pagirti net valdžią. Tokios pensijos jau būtų arčiau teisybės ir pagyvenusių žmonių pagarbos.

Tie eurai rugpjūtį žmonėms buvo didelė parama. Pritariu. Gerai. Bet kas toliau? Vėl teks laukti valdžios malonės? Ar kitų rinkimų?

Kai girdžiu savimi besigėrinčius valdžios didvyrius, kad už tiek eurų negalima nupirkti rinkėjo balso, kad tai ne dovana rinkėjams prieš rinkimus, darosi gėda.

Na, nebemaustykit žmonių, nes taip teigdami išsiduodate, kad tikrai nežinote, kaip gyvena paprasti žmonės. Būna dienų, kad daugumai jų ir 10 eurų – dideli pinigai. Ir anoks čia žygdarbis – pasiskolinti milijardus valstybės vardu ir išdalinti kaip valdžios dovanėles.

Baisūs klausimai valdantiesiems

Ar rugsėjį daugumos žmonių, tarp jų ir senjorų, situacija iš esmės pagerėjo? Ar smarkiai sumažėjo žmonių, gyvenančių už 1 ar 2 eurus per dieną? Turėtų būti baisūs klausimai besigiriantiems politikams. Todėl ir klausiu dar kartą: o kas toliau? Žmonėms ne valdžios dovanų reikia, o garantijų. Nuolatinių, o ne vienkartinių.

Ir kiekvieną mėnesį, nes pensijos Lietuvoje vis dar per mažos. Vyresnių nei 65 metų žmonių, kurie patiria skurdo ir socialinės atskirties riziką, yra net 42 proc. Vertinant valstybių ekonominę galią, pensijoms Lietuvoje skiriama vis dar mažiausiai lėšų Europos Sąjungoje.

> **Senjorų, neįgalių ar vienišų žmonių neturi temdyti rūpesčiai, kaip įpirkti gydytojo išrašytus vaistus, rekomenduojamus akinius, susitaisyti dantis ar net išeiti iš namų.**

Pensijos, visa socialinė politika nebegali būti suvokiama kaip valdžios dovanos ar išlaidos. Tai valstybinės investicijos į žmones. Pagaliau, tai pagarbos pagyvenusiems žmonėms ženklas. Pagarbos, kurios pasigendu.

21 centas. Tokią kompensaciją už per krizę sumažintą našlių pensiją gavo senjorė. Tą patį rugpjūtį, kai Lietuvoj lijo pinigais. Ar tai ne patyčios iš žmogaus? Ar neužtenka to, kad prieš dešimtmetį konservatoriai nurėžė pensijas?

Trupiniai nuo gėrybėmis gausaus stalo žemina žmones.

Ką siūlo socialdemokratai?

Socialdemokratai siūlo įteisinti vienišo asmens priedą prie pensijos. Tokį, kuris nežemintų vienišų žmonių.

Socialdemokratai siūlo įteisinti universalias nacionalines senatvės pensijas (vietoj bazinių ir šalpos pensijų). Tokias, kurios būtų kasmet indeksuojamos ir užtikrintų bent minimalų pragyvenimo lygį.

Panašiai taip, kaip 2016-ųjų vasarą socialdemokratų iniciatyva Seimas priėmė įstatymą dėl pensijų indeksavimo. Ir dabar pensijos kasmet indeksuojamos. Juk gerai, kad pensijos automatiškai indeksuojamos, ir tai nepriklauso nei nuo ministrų, nei nuo premjerų malonių?

Socialdemokratai siūlo, kad žmonėms, sulaukusiems 65 metų, kompensuojami vaistai būtų nemokami. Užtikrinti senjorams nemokamą vakciną nuo gripo ir kitų virusų. Naikinti dirbtinį gydymo laiko ribojimą slaugos ligoninėje, plėsti paslaugas slaugos namuose. Skirti daugiau ir didesnes kompensacijas dantims protezuoti.

Dar viena valdžios gėda

Kas toliau? Dabar jau klausiu neįgaliųjų vardu.

> **Per paskutiniuosius penkerius metus žmonių su negalia padėtis nepagerėjo, net pablogėjo: trečdalis skursta, dauguma neturi darbo.**

Valstybės kontrolė skelbia, kad per paskutiniuosius penkerius metus žmonių su negalia padėtis nepagerėjo, net pablogėjo: trečdalis skursta, dauguma neturi darbo. Trūksta jiems pritaikytų būstų, pastatų, transporto, darbo vietų, interneto svetainių ir mobiliųjų programų.

Ir visa tai – apie 200 tūkstančių Lietuvos gyventojų, turinčių negalią.

Jei negali išeiti iš namų, nukeliauti iki darbo vietos ar į parduotuvę, apie kokią neįgaliųjų integraciją į visuomenę kalbame? Kokioje neteisingoje valstybėje priversti gyventi neįgaliesiji, jei tik 13 procentų žmonių, kuriems buvo nustatytas pagalbos poreikis, gauna specialiąsias ir kitas paslaugas?

Tokia diskriminacija žemina. Atima viltį.

Tai nepriimtina. Tai valdžios gėda. Kukliomis dovanėlėmis žeminamiems žmonėms tos gėdos neįmanoma pridengti.

Būtina didinti valstybės investicijas į žmones. Lietuva per mažai skiria lėšų socialinei apsaugai, pensijoms ir švietimui, vaikams. Tai yra faktas.

Pensijų ar atlyginimų didinimas keliolika ar keliasdešimt eurų gyvenimo iš esmės nepagerina. Vienkartinės dovanos – taip pat. Geriausiu atveju padeda išsilaikyti tokiame pačiame, dažnai apgailėtiname, lygyje. Pajamų ir galimybių nelygybė žlugdo valstybę ir jos žmones: ir turtėjama, ir skurstama vis greičiau.

Socialdemokratų sprendimai

Pritariu daugelio socialdemokratų kandidatų pasiryžimui artinti socialines paslaugas prie žmonių. Nei užmirštų, nei skurstančių žmonių neturi būti. Neturi būti badaujančių vaikų, mušamų moterų.

Socialdemokratai imsis visų būtinų priemonių, kad neįgaliesiems būtų sudarytos tinkamos sąlygos judėti, dirbti, užsiimti mėgstama veikla. Ir valdiškuose, ir privačiuose namuose bei įstaigose. Socialdemokratai ne žodžiais, o darbais užsiims socialinių paslaugų plėtra, socialinių darbuotojų darbo sąlygomis. Numatytas ir terminas – iki 2024-ųjų.

Taip, tai pareikalaus iš valstybės milžiniškų lėšų ir nuoseklaus darbo. Kai kuriems, lobstantiems valstybės sąskaita, teks užsisiūti didžiąsias kišenes ir susiveržti diržus.

Valdžios trupinių žmonėms laikai turi baigtis. Senjorų, neįgalių ar vienišų žmonių neturi temdyti rūpesčiai, kaip įpirkti gydytojo išrašytus vaistus, rekomenduojamus akinius, susitaisyti dantis ar net išeiti iš namų.

Štai tokie yra atsinaujinę socialdemokratai.

Štai už tokius socialdemokratus kviečiu balsuoti per Seimo rinkimus.

Reikia esminių sprendimų žmonių gerovei didinti. Visų žmonių gerovei. Ir čia svarbiausia žodis – visų. Kiekvieno. ●

Pagal senatvės pensijų gavėjų duomenis, daugybė žmonių Lietuvoje gauna labai mažas pensijas

73 tūkst. žmonių gauna mažesnę nei **250 €** pensiją.

92 tūkst. žmonių pensijos neperlipa **300 €**

220 tūkst. žmonių pensijos tesiekia **300–400 €**

Šaltinis: „Sodra“

Lietuvoje gyvena puikūs žmonės ir jie verti valdžios, kuri

gerbtų

Buvo daug valdančiųjų pažadų „atkurti dialogą“. Svarbu ne tik kalbėjimas, bet ir klausymasis, o dar svarbiau – girdėjimas. Vargu, ar dialogu galime pavadinti mokytojų, mokslininkų, medikų, kultūros darbuotojų, statutinių pareigūnų performansus, teatralizuotas protesto akcijas prie Vyriausybės, mokytojų lipimą per langus į ministeriją. Pastangų gerbti ir girdėti žmones pritrūko.

Mūsų požiūris – priešingas. Situacijos analizė, argumentų vertinimas ir abipusis bendravimas. Ne tik monologu aiškinant, kaip bus, bet išklausant ir kitus argumentus. Kodėl tai gali nepavykti, kokių reikia saugiklių, ką reikia pagerinti ir t. t.

Būtent remdamiesi tokiais principais mes ruošėme ir savo rinkimų programą, juos taikome savo politinėje veikloje. Galų gale, šiuos principus siūlome perkelti į institucinį lygmenį – teisinį reguliavimą.

Pavyzdžiui, kai Trišalėje taryboje yra deramasi dėl socialinių garantijų ar darbo užmokesčio, Vyriausybė užima ne dirbančiųjų atstovų, o darbdavių poziciją. O mes laikomės klasikinės nuostatos, kad darbuotojai yra silpnesnioji darbo santykių pusė. Todėl aiškiai deklaruojame, kad laikysimės dirbančiųjų atstovų pozicijos. Be abejo, girdėsime abi puses ir ieškosime kompromisų.

matytų žmones, o ne skaičius

Tai yra visų valdžių ir vyriausybių pagrindinė užduotis. Dažniausiai slepiamasi arba pasiklystama statistikoje ir vidurkiuose. Antai Lietuvos bendrasis vidaus produktas (BVP) siekia maždaug 86 proc. Europos Sąjungos (ES) BVP. Tai reiškia, kad gaminame ir kuriame labai daug, tačiau pagal darbo užmokestį (tiek vidutinį, tiek minimalų) nuo ES vidurkio Lietuva stipriai atsilieka.

Lygiai taip pat, kai kalbama ir apie vidutinius atlyginimus švietimo sistemoje, save apgaudinėjame, tarsi nematydami tų atlyginimų pasiskirstymo netolygumo, nematydami kontaktinių valandų pasiskirstymo tarp mokyklų, tarp miestų ir periferijos.

Lygiai taip pat nematoma medikų ir slaugytojų atlyginimų pasiskirstymo. Sakoma: „Oho, kiek uždirba!“. Bet tai algos už 1,5 etato – žmonės, tiek dirbdami, šviesos, šeimos ir gyvenimo tikro nemato.

Reikia labai aiškiai suprasti, iš ko susidaro statistika, ir nepasiklysti vidurkiuose. Nes vidutiniškai vienam gali būti labai karšta, o kitas gali mėlynuoti iš šalčio, nors ir vidutinė temperatūra – normali. Reikia matyti realią situaciją, kuri skiriasi einant nuo žmogaus prie žmogaus, nuo įstaigos prie įstaigos. Lietuva nėra tokia didelė, kad mes nesugebėtumėm suprasti, kas vyksta iš tiesų.

Ryčio Šeškaičio nuotr.

laikytųsi žodžio

Žodžio laikymasis yra pagarba. Tai nėra rezultatas ar kažkokia skaitinė išraiška. Jeigu mes norime atkurti pagarbą grįstus santykius, reikia laikytis savo įsipareigojimų ir savo žodžių.

Žvelgiant į praeitį, galime įvardinti krūvą atvejų kai žodžio buvo nesilaikyta – žmonėms valdantieji demonstravo nepagarbą. Pavyzdžiui, nacionalinis susitarimas dėl išlaidų gynybai didinimo iki 2,5 proc. nuo BVP – buvo aišku, kad niekas nesiruošia jo laikytis. Mes vieninteliai pasakėme, kad mums tai nepriimtina.

Galime prisiminti ir didelius subliuškusius pažadus dėl darbo užmokesčio kilimo greičio medicinos, švietimo sistemos darbuotojams, pažadus verslui dėl mokesčių aplinkos nekeitimo. Tie susitarimai buvo nutraukti pačių verslo organizacijų. Toks nepagarbus santykis ir duoto žodžio – ar netgi padėto parašo nuvertinimas – yra labai neperspektyvus.

neskirstytų žmonių į savus ir svetimus

Toks skirstymas skaldo Lietuvą ir palieka tam tikras visuomenės grupes užribyje. Lietuva yra per maža, kad galėtume į paribius išstumti žmonių grupes, kurios turi kitokią nuomonę, kitokius gyvenimo įpročius ar yra kitokios tapatybės. Arba tiesiog nepalaiko ir nepritaria vienos ar kitos politinės jėgos nubrėžtam kursui.

Toks Lietuvos trupinimas į savus ir svetimus galbūt leidžia laimėti politinę grąžą, tačiau Lietuvos visuomenės raida stoja – mažėja socialinio kapitalo, gebėjimo tartis ir susitarti, mažėja tikimybė ir galimybė turėti bendrus tikslus visai Lietuvai. Tai labai prastas kelias tokiai mažai šaliai, esančiai tokioje geopolitinėje situacijoje, kokioje yra Lietuva.

užbaigtų pradėtus darbus

Valdantieji pradėjo ne vieną reformą ir nė vienos neužbaigė. Todėl socialdemokratai, jei mums teks formuoti Vyriausybę ir ruošti vyriausybės programą, turės labai aiškius 2-3 prioritetus kiekvienoje viešojo gyvenimo srityje ir turės labai aiškius 10 prioritetų, ką turime nuveikti per ketverius metus.

Kodėl to reikia? Kad žmonės pajustų kokybinį pokytį savo gyvenimuose, darbo santykiuose, pajamose, viešųjų paslaugų prieinamume ir kokybėje. Krūvos mažareikšmių pataisymų ir pakrapštymų tokių pokyčių neduoda. Kuomet prioritetai išskydę, laikas sudeginamas nereikšmingiems dalykams, o reikšmingiems – nelieka. Turėtų būti priešingai.

reaguotų nedelsiant

Greitis, ypatingai sudėtingose situacijose, yra svarbus ir reikalingas. Tačiau greitis apima ir klausos greitį. Jeigu kažką mėgini daryti ir matai, kad tai neduoda rezultato, tai analizuok ir klausyk, kodėl, ir priimk sprendimus iš naujo.

Per pastaruosius metus turėjome situacijų kai buvo galima taikyti mažiau suvaržymų ir vis tiek apsaugoti žmones nuo viruso plitimo. Pavyzdžiui, smulkiam ir vidutiniam verslui. Šį sektorių buvo galima kontroliuoti pritaikant higienos ir sanitarines priemones, kurių iš pradžių nesilaikė ir negalėjo laikytis visi didieji prekybininkai.

Mes apie tai kalbėjome, teikėme siūlymus Vyriausybei, tačiau ji mūsų neišgirdo. Taigi, po to reikėjo taikyti „reanimacines“ priemones – kompensacijas, mokėti prastovas ir t. t., nors viso to buvo galima išvengti.

Lygiai taip pat nutiko dėl paramos mechanizmo verslui. Mes siūlėme apsieiti be bankų (tarpininkų) ir teikti paramą skubiai smulkioms ir vidutinėms įmonėms per Valstybinę mokesčių inspekciją (VMI). Reikėjo laukti 5 savaites, kol Vyriausybė suprato, kad jos priimti sprendimai yra neefektyvūs.

Tas pats – su situacija teikiant planines medicinos paslaugas. Mes išsyk trimitavome, kad planinių paslaugų sustabdymas duos labai didžiulę žalą žmonių sveikatai, kurie kenčia nuo tradicinių ligų.

Reakcija, nuoširdus vertinimas teikiamų siūlymų ir patarimų iš šalies, tebūnie tai ir opozicijos siūlymai, yra prievolė, o ne pasirinkimas visoms vyriausybėms. Nes tai tiesiog leidžia efektyviau spręsti žmonių problemas. Juk toks ir yra visų partijų sekis, nesvarbu ar pozicija, ar opozicija. Tai to greičio tikrai pritrūko.

suprastų ir padėtų

Pirmiausia reikia suprasti problemos esmę ir teikti tinkamus siūlymus tos problemos sprendimui. Vienas paprasčiausių pavyzdžių, kuris iliustruoja situacijos absurdiškumą – 200 eurų darbo paieškos išmoka. Šią paramą susumavus su kitomis socialinės paramos priemonėmis matome, kad ji šiek tiek viršija minimalų darbo užmokestį, kuris, deja, vis dar vyrauja daugelyje regioninių savivaldybių.

Kokios to pasekmės? Tai lėmė mažesnę motyvaciją dirbti. Dabar mes turime absurdišką situaciją – daugybę laisvų darbo vietų ir augantį nedarbą. Vadinasi, netaikli socialinė parama pagilino norą nedirbti, o šį laikotarpį praleisti naudojantis socialinės paramos schemomis.

jaustų saiką

Mūsų visų laikas yra vienintelis resursas, kurio mes negalime padauginti. Būtent tai reikia turėti galvoje organizuojant arba reguliuojant viešųjų paslaugų teikimą. Tai yra susiję su pertekline biurokratija, pertekliniais saugikliais. Lietuvoje – pernelyg daug įstaigų, kurios siuntinėja žmones nuo vienų durų prie kitų.

Verslo, kuriančio darbo vietas paramos sistema yra „išmėtyta“ per 6-7 įvairias įstaigas. Verslas, ypač smulkus ir vidutinis, neturintis didelio administracinio aparato, vargsta. Tie dalykai turėtų būti sprendžiami jungiant minėtas įstaigas.

Ne tam, kad būtų atleisti darbuotojai, nes ten darbuotojų reikia dar daugiau, o tam, kad efektyviau ir dažniau bendrautų su savo klientais (įmonėmis, žmonėmis). Tam, kad geriau juos suprastų ir galėtų jiems padėti. Bet svarbiausia – tam, kad būtų sutaupytas laikas. Būtent greičio, biurokratijos mažinimo, kurį gali pademonstruoti ir valstybė, mes sieksime.

kuri nekaišiotų pagalių į ratus

Šiandien turime tokią situaciją, kai dažnai žmonės ar verslas juda greičiau nei valstybė. Valstybė yra apkarstyta krūva perteklinių ir absoliučiai nereikalingų reikalavimų. Tokių pavyzdžių yra apstu.

Pavyzdžiui, valstybė nesinaudoja informacija, kurią pati kaupia įvairiose informacinėse sistemose. Žmonių reikalaujama, kad jie atsineštų įvairias popierines pažymas, išrašus, visokius keisčiausius dalykus – viso to modernioje valstybėje negali būti.

Antai kai kurios įstaigos nesugeba gauti nekilnojamojo turto išrašo iš Registrų centro – žmonės siunčiami jį išsiimti, dar sumokėti už tai pinigus ir atnešti fiziškai. Tai yra XXI amžiaus absurdas, kurio turi nebelikti.

Šioje srityje Lietuva nėra padarius jokio proveržio, nors visa Europa kalba apie skaitmeninę ekonomiką, apie informacinių sistemų prieinamumą, informacijos duomenų atvėrimą.

suprastų darbo vertę

Nepagarba dirbančiam žmogui sklinda kaip virusas. Susidaro įspūdis, kad Lietuvoje niekas nebemoka gydyti, niekas nebemoka mokyti, niekas nesupranta ir nemoka organizuoti kultūros renginių. Beprasmės ir nepamatuotos kritikos labai dažnai sulaukiama ir iš pačių valdančiųjų. Net pačios vyriausybės.

Prisiminkime, kad pats premjeras mokytojams pareiškė: „Kai išmokysit vaikus, tuomet galite tikėtis didesnės algos.“ Mums tokia nepagarba ir nesupratimas atliekamam darbui yra nepriimtinas. Mes visi dirbame tam tikromis aplinkybėmis ir instrumentais, kuriuos mes turime tuo metu.

Tokią nepagarbą dirbančiam žmogui ir darbo vertei mes turime naikinti kaip virusą.

Mes, socialdemokratai, už kitokią valdžios kultūrą.

Todėl ateiname kurti žmonėms ir su žmonėmis – kiekvieną girdėti, suprasti ir veikti.

Gintautas PALUCKAS
Lietuvos socialdemokratų partijos pirmininkas

Socialdemokratų kandidatai į Seimą

Nr. 1 Gintautas Paluckas
Utenos vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 2 Rasa Budbergytė
Šeškinės – Šnipiškių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 3 Linas Jonauskas
Pasaulio lietuvių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 4 Orinta Leiputė
Kalniečių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 5 Vilija Targamadzė

Nr. 6 Julius Sabatauskas
Alytaus vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 7 Dovilė Šakalienė
Senamiesčio - Žvėryno vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 8 Raminta Popovienė
Raudondvario vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 9 Algirdas Sysas
Molėtų – Širvintų vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 10 Robert Duchnevič
Medininkų vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 11 Linas Balsys
Panerių – Grigiškių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 12 Raminta Jakelaitienė
Sūduvos šiaurinė vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 13 Justas Pankauskas
Jotvingių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 14 Modesta Petrauskaitė
Aukštaitijos vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 15 Vaidas Navickas
Pilaitės – Karoliniškių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 16 Vaidas Rusys
Pašilaičių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 17 Irena Lunskienė
Marijampolės vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 18 Svetlana Grigorian
Mėguvos vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 19 Saulius Čaplinskas
Lazdynų vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 20 Giedrius Drukteinis
Karšuvos vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 21 Birutė Vėsaitė

Nr. 22 Algimantas Salamakinas

Nr. 23 Ignas Vaškelis

Nr. 24 Violeta Boreikienė

Nr. 25 Simona Krupeckaitė
Nevėžio vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 26 Algirdas Raslanas
Sėlos vakarinė vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 27 Tomas Martinaitis
Žemaitijos šiaurinė vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 28 Jūratė Zailskienė
Dainavos vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 29 Arūnas Dudėnas
Deltuvos pietinė vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 30 Antanas Valionis
Naujamiesčio - Naujininkų vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 31 Dainora Mineikienė

Nr. 32 Albinas Mitrulevičius

Nr. 33 Vaidas Venckus
Pajūrio vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 34 Darius Razmislevičius
Savanorių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 35 Romaldas Sakalauskas
Danės vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 36 Tadas Prajara
Sūduvos pietinė vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 37 Daiva Riklienė
Vilkaviškio vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 38 Antanas Jodauga

Nr. 39 Diana Kaupaitienė

Nr. 40 Andrius Kaluginas

Nr. 41 Algimantas Radvila
Kaišiadorių – Elektrėnų vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 42 Lina Lukytė

Nr. 43 Tomas Katkus
Telšių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 44 Antanas Nesteckis

Nr. 45 Saulius Stripeika
Nemenčinės vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 46 Eglė Daiva Kanikovienė
Panemunės vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 47 Irena Sirusienė
Kelmės - Šilalės vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 48 Darius Petrošius
Tauragės vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 49 Bronislavas Polita

Nr. 50 Justinas Jasiukaitis
Panevėžio vakarinė vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 51 Rita Grigalienė

Nr. 52 Lineta Dargienė

Nr. 53 Viktoras Prokopčukas
Mažeikių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 54 Liudas Jonaitis
Žiemgalos vakarinė vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 55 Liutauras Gudžinskas
Antakalnio vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 56 Juozas Olekas

Nr. 57 Alfonsas Brazas
Fabijoniškių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 58 Anna Kuznecovienė

Nr. 59 Kristina Miškinienė

Nr. 60 Kęstutis Vilkauskas
Trakų - Vievio vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 61 Jurgita Šukevičienė
Dzūkijos vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 62 Giedrė Purvaneckienė

Nr. 63 Šarūnas Birutis
Nalšios pietinė vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 64 Eugenijus Sabutis
Jonavos vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 65 Jonas Talmantas
Saulės vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 66 Asta Jasiūnienė

Nr. 67 Ligita Liutikienė

Nr. 68 Mindaugas Čerkauskas

Nr. 69 Matas Skamarakas
Raseinių - Kėdainių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 70 Vidmantas Kanopa
Sėlos rytinė vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 71 Tomas Budrikis
Šilutės vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 72 Jūratė Drunienė

Nr. 73 Aušra Zongailienė

Nr. 74 Tomas Abelkis
Kuršo vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 75 Giedrius Bielskus

Nr. 76 Aurimas Gudas
Nalšios šiaurinė vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 77 Silvinija Simonaitytė

Nr. 78 Vanda Aleksiejūnienė

Nr. 79 Kazimieras Račkauskis
Radviliškio - Tytuvėnų vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 80 Laurynas Jonauskas

Nr. 81 Deividas Dargužis

Nr. 82 Eglė Grucytė

Nr. 83 Saulius Luščikas

Nr. 84 Edvardas Žakaris

Nr. 85 Algis Vaičeliūnas

Nr. 86 Vaida Aleknavičienė

Nr. 87 Asta Bataitytė

Nr. 88 Audronis Zairys

Nr. 89 Dainius Žiogelis

Nr. 90 Povilas Saulevičius

Nr. 92 Alina Lavris

Nr. 93 Paulius Visockas
Garliavos vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 94 Virgilijus Pranskevičius

Nr. 95 Vilma Mažeikienė

Nr. 96 Rimantas Seniūnas

Nr. 97 Mindaugas Prialgauskas
Baltijos vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 98 Mindaugas Bičkus

Nr. 99 Vaida Baranovė
Verkių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 100 Laurynas Šedvydis
Šilainių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 101 Jonas Kiriliauskas
Šiaulių krašto vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 102 Ramūnas Lydis
Plungės – Rietavo vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 103 Remigijus Baniulis

Nr. 104 Rūta Matulaitienė

Nr. 105 Šarūnas Šukevičius

Nr. 106 Kęstutis Jacunskas
Deltuvos šiaurinė vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 107 Ramūnas Baranauskas

Nr. 108 Tomas Avelis

Nr. 109 Lina Kavoliukienė

Nr. 110 Lina Rasikevičienė

Nr. 111 Virginijus Kacilevičius
Žiemgalos rytinė vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 112 Vytas Kaziliūnas

Nr. 113 Kęstutis Mickevičius
Marių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 114 Lilija Vaitiekūnienė

Nr. 115 Neringa Bagdonavičienė

Nr. 116 Antanas Nedzinskas

Nr. 117 Vidmantas Norvaišas
Aušros vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 118 Valentin Gavrilov
Justiniškių – Viršuliškių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr.119 Sigita Gintilaitė

Nr. 120 Renė Jakubėnaitė

Nr. 121 Audrius Jukna

Nr. 122 Zenonas Zimkus

Nr. 123 Mindaugas Maciulevičius
Petrašiūnų – Girčiupio vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 124 Rasa Kanašonkienė

Nr. 125 Matas Petraitis

Nr. 126 Tomas Jakutavičius
Centro – Žaliakalnio vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 127 Algirdas Pieniuta
Naujosios Vilnios vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 128 Vytautas Saulis

Nr. 129 Tomas Urniežius

Nr. 130 Lina Maižuvienė

Nr. 131 Tomas Bičiūnas
Kėdainių vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 132 Tadas Vinokur

Nr. 133 Antanas Pocius

Nr. 134 Arminas Petrauskas

Nr. 135 Diana Bučinskienė
Aleksoto – Vilijampolės vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 136 Stasys Truskauskas

Nr. 137 Gerardas Stonkus
Šalčininkų – Vilniaus vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 138 Laurynas Gečius

Nr. 139 Antanas Taparauskas

Nr. 140 Alvydas Mockus
Gargždų vienmandatė rinkimų apygarda.

Nr. 141 Saulius Sondeckis
Žirmūnų vienmandatė rinkimų apygarda.

Social-demokratai

Gerbti, girdėti ir ginti. Kiekvieną.

Kultūringa, išsilavinusi ir kūrybiška visuomenė

Mūsų tikslas – įkvėpti kultūrinį šalies pakilimą ir, pertvarkius švietimą, sugrąžinti ateitį visiems Lietuvos vaikams.

Į VISUOMENĘ ORIENTUOTA KULTŪRA

Kultūra turi būti prieinama kiekvienam šalies gyventojui, o pati kultūros politika formuojama, įtraukiant visuomenę ir kultūros profesionalus, bei atsižvelgiant į visų kultūros sričių poreikius.

Daugiau lėšų kultūros sričiai. Kultūros finansavimą laipsniškai didinsime iki 2 proc. bendrojo vidaus produkto (BVP) 2024 m. ir sieksime žymiai pakelti kultūros srities darbuotojų vidutinį darbo užmokestį, kuris šiuo metu yra mažesnis nei vidutinis darbo užmokestis ir vienas mažiausių visoje ES.

Kultūros paslaugų prieinamumas. Lietuvoje valstybinių kultūros įstaigų tinklas koncentruojasi sostinėje, čia lieka ir apie 60 proc. valstybinio kultūros biudžeto. Todėl dėsime pastangas, kad Lietuvoje nebeliktų tokių vietovių, kuriose gyventojams neprieinamos kokybiškos kultūrinės veiklos ir renginiai.

Visiems pasiekiama kultūra. Finansuosime kultūros įstaigų (bibliotekų, muziejų ir kt.) ir kultūrinės atminties objektų (piliakalnių ir kitų kultūros erdvių) infrastruktūros pritaikymą žmonėms su negalia, kad visi galėtų juose lankytis.

Aukštesnė paslaugų kokybė. Investuosime į muziejus, bibliotekas, kultūros centrus, koncertines įstaigas, teatrus bei kitas kultūros ir meno institucijas, siekiant užtikrinti aukštą teikiamų paslaugų kokybę, pritraukti daugiau lankytojų, paskatinti vietos investicijas ir verslo plėtrą, kurti naujas darbo vietas.

Kultūros darbuotojų kompetencijų kėlimas. Finansiškai skatinsime regioninių kultūrinės edukacijos iniciatyvų kūrimą ir įgyvendinimą, kad visuose regionuose būtų sudaromos kuo geresnės kultūrinės veiklos specialistų darbo sąlygos, jų profesinio atsinaujinimo galimybės. Kompetencijų ugdymą siesime su pritaikomumu ir kintančiais reikalavimais, lūkesčiais darbo rinkoje.

Skaidresnė žiniasklaidos rėmimo tvarka. Įtvirtinsime tvarius žiniasklaidos finansinio nepriklausomumo nuo politikų ir verslo mechanizmus. Kultūros leidiniams skirsime ilgalaikę ir deramą paramą iš valstybės. Taip pat remsime žiniasklaidos Lietuvos tautinių mažumų kalbomis iniciatyvas.

Vienijanti istorinė atmintis. Sieksime švelninti įtampas dėl istorinės atminties vertinimų ir glaudesnio institucijų ir visuomenės sutarimo.

Etninės kultūros išsaugojimas. Puoselėsime įvairialypę mūsų šalies etninę kultūrą, vietos tradicijas, saugosime materialųjį paveldą, didinsime šių vertybių prieinamumą Lietuvos ir užsienio turistams, sklaidą per kultūros ir švietimo įstaigas.

Tarpkultūriniai mainai ir dialogas. Remsime tautinių mažumų kultūros projektus, kultūros paveldo išsaugojimą, skatinsime informacijos apie tautinių mažumų kultūrą, papročius ir tradicijas sklaidą.

Kultūros sklaidos savanorystė. Plėtosime kultūrą skleidžiančių ir padedančių kurti savanorių programas: senjorų, moksleivių, studentų ir kt.

ĮTRAUKUSIS IR KOKYBIŠKAS ŠVIETIMAS

Visi Lietuvos vaikai turi teisę į įtraukų ir kokybišką nemokamą ugdymą bei neformalųjį švietimą. Suteikiamos žinios, vystomi gebėjimai ir diegiamos vertybinės nuostatos turi pasitarnauti visapusiškam asmenybės tobulėjimui.

Didesnis švietimo finansavimas. Padidinsime ikimokyklinio (ankstyvojo ir priešmokyklinio) ir pradinio ugdymo finansavimą iki 2 proc. BVP. Ikimokyklinio ugdymo ir pradinių klasių krepšelio vertę dvigubinsime. Nustatysime, kad bendras švietimo finansavimas, įskaitant aukštąjį mokslą, būtų ne mažesnis nei 6 proc. BVP.

Lygios galimybės. Panaikinsime privačių ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigų privilegijas ir suteiksime vaikams lygias galimybes augti ir tobulėti. Privačias švietimo įstaigas finansuosime taip, kaip ir valstybines, taikant tokius pačius kokybės reikalavimus ir neleidžiant imti papildomą mokestį už mokslą.

Vaikų atrankų į mokyklas ribojimas. Sieksime, kad priėmimas į mokyklas vyktų pagal gyvenamąją vietą, nesvarbu, koks vaikų pažangumas. Tik tada, jei mokykloje lieka laisvų vietų, galėtų būti priimami vaikai iš kitų rajonų.

Didesni mokytojų atlyginimai. Sieksime, kad mokytojų atlyginimai būtų ne mažesni nei 130 proc. vidutinio šalies darbo užmokesčio.

Mažesnės klasės – daugiau dėmesio vaikams. Sieksime, kad pradinėje mokykloje klasėse mokytųsi ne daugiau nei 20 mokinių, o vyresnėse klasėse – iki 24 mokinių, kad pedagogas galėtų sukurti kiekvieną mokinį motyvuojančią edukacinę aplinką.

Mokykla – kuo arčiau namų. Kiekvienas Lietuvos vaikas turi teisę gauti kokybišką švietimą, nepriklausomai nuo vietovės, kurioje jis gyvena. Sieksime, kad pradinių klasių mokiniai mokytųsi arčiau savo gyvenamosios vietos, o vyresniųjų klasių mokiniams būtų užtikrintas patogus pavėžėjimas iki artimiausios mokyklos, kurioje sukurtos tinkamos sąlygos pagrindiniam ir viduriniam ugdymui.

Mokymosi pagalbos užtikrinimas. Sieksime, kad klasėms, kuriose mokosi negalią ar kitus specialiuosius ugdymosi poreikius turintys mokiniai, būtų skiriama bent po vieną mokytojo padėjėją.

Skaitmeninių įgūdžių stiprinimas. Būtina užtikrinti, kad kiekvienas Lietuvos vaikas turėtų kompiuterį ir prieigą prie interneto. Kiekvienam mokiniui bus prieinama įvairi elektroninė mokomoji medžiaga.

Patyčių prevencija. Mokyklos turi nesusidurti su finansinėmis kliūtimis, norėdamos įsigyti patyčių prevencijos programą – tiek metodikos įsigijimo kaštų padengimas, tiek instruktorių paslaugų užtikrinimas yra valstybės atsakomybė.

Tautinių mažumų mokyklos. Išlaikysime, o esant poreikiui plėsime tautinių mažumų mokyklų tinklą. Šių mokyklų tinklas bus tvarkomas tik atsižvelgiant į mokyklų bendruomenių nuomonę ir užtikrinant mokinių interesus.

Mokytojų ir mokyklos bendruomenės įgalinimas. Strateginiai mokyklos vystymo klausimai, įskaitant direktoriaus rinkimus, turi būti sprendžiami kartu su bendruomene – ne patariamojo balso, o solidaraus susitarimo pagrindu.

Neformalaus švietimo stiprinimas. Didinsime mokinio krepšelį, skirtą neformaliajam švietimui ir sieksime, kad visose neformalaus švietimo srityse vienodai aktyviai dalyvautų visi vaikai. Dvigubai padidinsime vasaros poilsio stovyklose dalyvaujančių vaikų skaičių.

KOKYBIŠKAS IR INOVATYVUS AUKŠTASIS MOKSLAS

Visuotinai prieinamos, lygias galimybes užtikrinančios ir kokybiškos studijos bei tarptautinius standartus atitinkantys moksliniai tyrimai yra būtina sąlyga bendrai visuomenės ir ekonomikos sėkmei.

Didesni atlyginimai. Aukštųjų mokyklų dėstytojų, mokslo darbuotojų ir kitų tyrėjų uždarbis turi siekti ne mažiau kaip 150 proc. vidutinio šalies darbo užmokesčio.

Mokslinių tyrimų rėmimas. Moksliniams tyrimams ir taikomajai mokslinei veiklai iš valstybės biudžeto skirsime ne mažiau nei 1 proc. BVP. Dar bent pusę tiek sieksime pritraukti iš verslo.

Studijų finansavimas. Įdiegsime mechanizmus, kurie skatintų stojančiuosius rinktis ne tik madingas, bet ir visuomenės raidos bei ūkio poreikius atitinkančias studijų programas: pavyzdžiui, užtikrinsime valstybės finansuojamas pirmosios pakopos studijas pagal sutartis su aukštosiomis mokyklomis.

Didesnė studentų socialinė apsauga. Garantuosime, kad visiems įstojusiems mokslas pirmąjį semestrą būtų nemokamas. Nuosekliai didinsime stipendijas ir reformuosime paramos skyrimo sistemą.

Studentų mobilumo skatinimas. Užtikrinsime galimybę gauti valstybines studijų ir pragyvenimo paskolas, renkantis aukštąjį mokslą ir užsienio universitetuose.

Akademinės savivaldos stiprinimas. Keisime aukštųjų mokyklų vadovų rinkimo sistemą – pasisakome už tai, kad mokslo ir studijų institucijų vadovai būtų renkami pačių akademinių bendruomenių, o ne skiriami išorės ir verslo atstovų.

Didesnis mokslo tarptautiškumas. Sukursime mechanizmus, kurie leis iš užsienio šalių pritraukti daugiau studentų ir tyrėjų, vykdančių mokslinius tyrimus. Skatinsime aktyvesnį mūsų mokslininkų dalyvavimą tarptautinėse mokslo programose ir projektuose.

Mokymosi visą gyvenimą čekių sistemos diegimas. Ši tvarka leis didelei visuomenės daliai gauti tikslinę finansinę paramą mokymuisi ir savo nuožiūra ją panaudoti profesinių kompetencijų įgijimui, tobulinimui, užsienio kalbų mokymuisi ir kt.

Vilija TARGAMADZĖ

Profesorė, habilituota daktarė, švietimo ekspertė

Švietimas – investicija į ateitį, o ne išlaidos. Bet pinigai švietimo nepakeis, jei nekeisime savo požiūrio ir neturėsime aiškių, tvarių siekių, todėl būtina dėl jų politinėms partijoms susitarti ir siekti apsibrėžtos kokybės, kurti gerą mokyklą kiekvienam. Tuo tikslu dera ne tik tikslingai pritraukti lėšas į švietimą, bet ir racionaliai jas naudoti, įvertinant realius siekius, kuriant pagalbos sistemą švietimo dalyviams. Mokytojas, vadovas, švietimo pagalbos specialistas, dėstytojas, mokslininkas yra kūrėjas – biurokratiniams gniaužtams tvirtas „NE“.

Raminta POPOVIENĖ

LSDP pirmininko pavaduotoja, Seimo narė

Kultūros politika neabejotinai yra vienas svarbiausių mūsų mažos valstybės prioritetų. Kultūra yra tai, kas įtvirtina tautos, valstybės identitetą, ženklus, pagal kuriuos mus atpažįsta, atskiria, vertina. Turime sudaryti sąlygas jai ir ją kuriantiems žmonėms, nes tai – kertinė mūsų mažos šalies vertybė. Tai mus vienijanti ir auginanti galia, puoselėjanti istorines mūsų šaknis, formuojanti kasdienybę ir tiesianti tiltus į ateitį.

Orinta LEIPUTĖ

Lietuvos socialdemokračių moterų sąjungos pirmininkė

Lietuvoje net ketvirtadalis penkiolikmečių neturi net minimalių reikalingų mokymosi įgūdžių – tai rodo ne tik švietimo sistemos spragas, bet ir didelę galimybių nelygybę mūsų šalyje. Būtent todėl reikia daug daugiau investuoti į ikimokyklinį ir pradinį ugdymą ir mokymosi pagalbą kaip tas švietimo sritis, kurios turėtų labiausiai prisidėti mažinant šią nelygybę. Laiku investuojant į ankstyvąjį ugdymą ir priežiūrą, mažiau išlaidų reikia vėlesniuose švietimo etapuose, kai atotrūkio tarp gerai ir prastai besimokančių moksleivių mažinimas kainuoja žymiai daugiau.

Gerovės valstybė: sveikata, pajamų apsauga ir solidarūs mokesčiai

Gerai išvystyta, solidari sveikatos apsauga bei tvirtai surėsta socialinio saugumo sistema yra būtina ir nepamainoma sąlyga tam, kad atkurtume pasitikėjimą savo valstybe ir jos galimybėmis.

VEIKSMINGESNĖ SVEIKATOS APSAUGA VISIEMS

Mes siūlome sveikatos apsaugos sistemos viziją, kurioje visiems sistemos dalyviams – ir pacientams, ir medikams – numatytas svarbus vaidmuo, o kokybiška ir prieinama sveikatos priežiūra užtikrinama per adekvatų finansavimą, skaidrų ir kompetentingą paslaugų organizavimą.

Eilių mažinimas. Užtikrinsime, kad šeimos gydytojo komanda taptų sveikatos sistemos „ašimi“, sprendžiančia daugumą sveikatos problemų. Sutaupysime gydytojų darbo laiko užkardydami biurokratizmą sveikatos sistemoje, atskirdami gydomąjį ir administracinį darbą.

Greitesnė pagalba. Nustatysime, kad apsilankyti pas pirminės sveikatos priežiūros specialistus būtų galima vėliausiai per penkias paras, o sudėtingus tyrimus ir specialistų konsultacijas atlikti ne vėliau nei per mėnesį.

Kokybiškų sveikatos priežiūros paslaugos. Sukursime vieningą sistemą, kurioje nepriklausomai, ar paslaugos bus teikiamos šalies, regiono ar rajono lygmens gydymo įstaigoje, pacientams bus užtikrinta galimybė gauti vienodai kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas pagal nacionaliniu lygiu standartizuotas diagnostikos ir gydymo metodikas.

Pagarba senjorams. Vyresnio amžiaus žmonėms garantuosime gydymą laiku ir visavertę slaugą. Jų netemdys rūpestis, kaip įpirkti gydytojo išrašytus vaistus ar rekomenduojamus akinius, susitaisyti dantis.

Priemokoms – ne. Naikinsime pacientų, sulaukusių 65 metų amžiaus, priemokas kompensuojamiems vaistams.

Vaistų politika. Lėtinėmis ligomis sergantys pacientai privalo būti gydomi efektyviausiais vaistais, o vaistų politikos kūrėjai turi atsižvelgti į pacientų bei jiems atstovaujančių organizacijų nuomonę.

Sveikatos priežiūros regionuose stiprinimas. Vietoje viso pacientų srauto nukreipimo į kelias didžiąsias įstaigas ir begalinių eilių, sukursime tvarų, vieningai koordinuojamą ir prieinamą pacientams asmens sveikatos priežiūros įstaigų tinklą visuose regionuose.

Didesnis paslaugų prieinamumas. Užtikrinsime visiems šalies gyventojams patekimą į reikiamo lygio paslaugas teikiančias įstaigas šalies mastu. Sutvarkysime pacientų pavėžėjimą į toliau esančias įstaigas. Užtikrinsime, kad atstumas iki visas stacionarines paslaugas teikiančios asmens sveikatos priežiūros įstaigos būtų įveikiamas per „auksinę valandą“.

Išvengiamo mirtingumo mažinimo programa. Išplėsime šiuolaikinių technologijų taikymą lėtinėmis ligomis sergančiųjų stebėsenai, aktyviai įtrauksime nevyriausybines organizacijas į sveikatos raštingumo didinimą. Padėsime grįžti prie sveikos gyvensenos kenčiantiems nuo įvairių priklausomybių. Vykdysime vėžio kontrolę, profilaktiką ir ankstyvą diagnostiką visos šalies mastu.

PAJAMŲ APSAUGA IR SOCIALINĖS ATSKIRTIES MAŽINIMAS

Sieksime sukurti tokią pajamų apsaugą, kad nei vienas žmogus – nepaisant socialinių rizikų, kurios gali pasitaikyti jo gyvenime – nebūtų paliktas nuošalyje ir toliau dalyvautų kuriant visuomenės gerovę.

Didesnės pensijos. „Sodros“ pensija bus ir toliau indeksuojama, atsižvelgiant į darbo užmokesčio augimą, užtikrinant pajamų pakeitimo normą, artimą Europos Sąjungos šalių vidurkiui (60 proc. buvusių pajamų).

Pensijų pakopų korekcijos. Antrąją pensijų pakopą transformuosime į privačiomis įmokomis finansuojamą sistemą, kuri galėtų reformuotis į kolektyvinio dalyvavimo profesinius pensinius fondus. Sudarysime galimybę antros pensijų pakopos dalyviams ne tik toliau dalyvauti šioje sistemoje, bet ir bet kada pasitraukti atgaunant sukauptus pinigus.

Universalios nacionalinės senatvės pensijos įdiegimas. Ši pensija pakeistų bazines ir šalpos pensijas. Nacionalinė pensija būtų kasmet indeksuojama ir iki kadencijos pabaigos tikėtina pasiektų minimalų vartojimo poreikio dydį (MVPD) (šiuo metu 257 eurai).

Pensijų politikos tvarumas. Pensijų finansavimo pagrindas – kuo platesnis privalomas dalyvavimas, netaikant jokių išimčių tam tikroms interesų grupėms. Neilginsime draudiminio stažo ir pensinio amžiaus ribų. Įteisinsime vienišo asmens priedą prie pensijos. Peržiūrėsime ir stabdysime ydingą valstybinių pensijų plėtrą.

Matomi ir aktyvūs senjorai. Imsimės sisteminių priemonių mažinti diskriminaciją dėl amžiaus, panaudoti senjorų sukauptą patirtį ir žinias, užtikrinti lygias galimybes, lyginant su kitomis amžiaus grupėmis, gauti įvairias paslaugas. Naikinsime 65 m. diskriminacinę ribą valstybės tarnyboje ir akademijoje.

Socialinių paslaugų plėtra. ki 2024 m. žymiai išplėsime socialinių paslaugų infrastruktūrą, nes socialinių darbuotojų teikiamos paslaugos – ne išlaidos, o investicija, kurianti valstybei ekonominę naudą ir saugią aplinką jos piliečiams.

Kova su neįgaliųjų diskriminacija. Imsimės visų būtinų priemonių, kuriomis būtų skatinamas tinkamas sąlygų pritaikymas negalią turintiems asmenims viešajame ir privačiame sektoriuose bei stebimas šių reikalavimų laikymasis.

Būsto politika. Didinsime municipalinio būsto statybų finansavimą. Asmenims, kuriems labiausiai to reikia, suteiksime kokybišką socialinį būstą arba teiksime paramą aprūpinant būstu.

Vaikų skurdo mažinimas. Tam numatysime nemokamą ikimokyklinukų ir pradinukų maitinimą ugdymo įstaigose, lygias galimybes gauti nemokamas ir kokybiškas priežiūros, ugdymo ir gydymo paslaugas.

Vaiko pinigai. Įstatymu įtvirtinsime vaikų pinigų indeksavimo tvarką. Užtikrinsime bazinių paslaugų šeimai paketo įgyvendinimą visose savivaldybėse ir pilna apimtimi. Deramą dėmesį skirsime vienišų mamų/tėvų šeimoms ir šeimoms, kuriose daugiau nei du vaikai, taip pat šeimoms, auginančioms specialiųjų poreikių turinčius vaikus.

DIDESNIS VALSTYBĖS BIUDŽETAS IR SĄŽININGA MOKESČIŲ SISTEMA

Didinsime biudžeto pajamas ir įvesime mokesčių sistemą, paremtą trimis pamatiniais principais:
1) visos pajamos turi būti apmokestinamos vienodai – jokių privilegijų;
2) suminėms metinėms pajamoms turi būti taikomi progresiniai tarifai;
3) mokesčiai turi būti administruojami efektyviai, pasitelkiant gerąsias europines praktikas ir užtikrinant žmonių pasitikėjimą mokestine sistema.

Didesni bendri finansai. Siekiame iki 2024 m. šalies biudžeto pajamas per mokesčių sistemą padidinti iki 35 proc. BVP.

PVM lengvatos maistui. Kaip ir absoliučioje daugumoje Europos šalių, maisto produktams turėtų galioti lengvatinis 9 proc. PVM tarifas (ES vidurkis – 12,5 proc., Lietuvoje – 21 proc.)

Gyventojų pajamų mokesčių progresyvumo didinimas. Mažinsime gyventojų pajamų apmokestinimą mažiausias pajamas gaunantiems asmenims bei didinsime apmokestinimą dideles pajamas gaunantiems asmenims.

Teisinga mokesčių sistema… Siesime gyventojų pajamų tarifus su gyventojų gaunamų pajamų dydžiu nepriklausomai nuo pajamų šaltinio (vienodas pajamas gaunantys turi ir vienodai mokėti); didinsime tarifų progresyvumą.

…ir sąžininga parama. Taip pat taikysime visiems, įskaitant ir savarankiškai dirbančius, fiksuotus ir kainų atžvilgiu indeksuotus neapmokestinamųjų pajamų dydžius (NPD), kurie būtų taikomi ir negaunantiems pajamų šeimos nariams (vaikams, nedirbančiam sutuoktiniui, negalią turinčiam asmeniui).

Mokestinės bazės išplėtimas. Darbo ir kapitalo pajamos turi būti traktuojamos ir apmokestinamos vienodai. Turėtų būti naikinamos mokestinės lengvatos milijoninius pelnus Lietuvoje generuojančioms, bet šalyje mažai investuojančioms įmonėms ir peržiūrimi kapitalo mokesčiai.

Geresnė darbuotojų padėtis. Remsime pelno mokesčio lengvatas užtikrinančias pelno dalijimąsi su darbuotojais (angl. profit sharing).

Mokestinio sąmoningumo didinimas. Užtikrinsime nešališką ir pagarbų požiūrį į mokesčių mokėtojus, o patį mokesčių mokėjimą padarysime kuo lengvesnį, paprastesnį ir aiškesnį.

Kova su mokesčių vengimu. Visuotinio įstatymų laikymosi ir mokestinės sistemos teisingumo užtikrinimui baudos už neteisėtą mokesčių vengimą turi būti smarkiai padidintos — turi nelikti ekonominių paskatų vengti mokesčių.

Rasa BUDBERGYTĖ

LSDP pirmininko pavaduotoja, Seimo narė

Būsime darbuotojų – silpnesnės darbo santykių pusės – sąjungininkais dėl stabilesnių darbo sutarčių, jų teisių apsaugos. Ir darbdaviai, ir vadovai turi suprasti, kad didesnis darbo našumas tikėtinas tuomet, kai dirbantieji yra ramūs dėl savo rytojaus ir patenkinti darbo sąlygomis. Ir valdžia turi prie to prisidėti.

Saulius ČAPLINSKAS

Profesorius, medicinos mokslų daktaras

Svarbiausia – žmonių sveikata. Kiekvienas žmogus turi teisę gyventi sveikai, o nutikus nelaimei gauti nemokamą, profesionalią ir kokybišką pagalbą iš valstybės. Sveikatos apsauga turi būti prieinama kiekvienam. Todėl valstybė turi rūpintis ne tik ligų profilaktika, bet ir didinti galimybes gyventojams gauti daugiau nemokamų sveikatos paslaugų ir naujausių vaistų.

Algirdas SYSAS

Seimo narys

Gerovės valstybę sukursime tik skirdami deramą dėmesį socialinei politikai. Gyvenimas – tai pokyčiai, tad ir žmonių pajamos (atlyginimai, pensijos, stipendijos ir kitos išmokos) turi augti. Augimas turi būti subalansuotas taip, kad socialinė atskirtis mažėtų, o ne didėtų.

Ekonominės politikos pertvarka

Ateityje pažanga vis labiau priklausys nuo kūrybiškų, lanksčių ir išradingų bendruomenių. Tai įmanoma pasiekti tik tokiose visuomenėse, kuriose žmonių santykiai grįsti abipuse pagarba ir lygiateisiu bendradarbiavimu, o ne hierarchiniais galios santykiais ir statuso skirtumais.

PASIŪLYMAI MIESTUI

Miestų bendradarbiavimas. Jei 100 Lietuvos miestų ir trys didieji miestai imtųsi bendrų veiksmų teikiant paraiškas dėl energijos ir klimato kaitos, maisto švaistymo mažinimo, sveikesnės mitybos, fizinio aktyvumo skatinimo, galėtų būti pritraukti šimtai milijonai eurų ir sukurta daug darbo vietų.

Ekologiškas miesto transportas. Mažinsime tranzitinių automobilių srautus miestuose. Skatinsime miestų elektrinio ir kitų rūšių švaraus ir ekologiško transporto, taip pat dviračių takų atnaujinimą ir plėtrą. Vykdysime kryptingą saugaus eismo švietėjišką veiklą.

Taršos prevencija. Plėsime triukšmo sienelių panaudojimą miestuose ir gyvenvietėse. Siekisime sukurti patrauklią, keleivių poreikius užtikrinančią viešojo transporto sistemą, kuri skatintų gyventojus naudotis viešuoju transportu.

Energetinio skurdo mažinimas. Skatinsime daugiabučių, individualių ir viešųjų pastatų energetinio efektyvumo didinimą, šildymo sistemų atnaujinimą. Šalies miestuose, kur yra kompaktiški daugiabučių rajonai, skatinsime kvartalinę daugiabučių namų renovacijos programą labiau remiant mažiau pasiturinčias šeimas.

Miestų ir gyvenviečių ekologija. Oro kokybė privalo atitikti standartus ir nekelti rizikos žmonių sveikatai bei aplinkai. Esminis dėmesys turi būti skiriamas viešųjų erdvių ir žaliųjų plotų išsaugojimui. Remsime žmonių sveikatai ir aplinkai saugų bei efektyvų atliekų tvarkymą ir racionalų išteklių naudojimą.

PASIŪLYMAI VERSLUI

Dalyvavimas kapitalo fondų valdyme. Įsteigsime valstybinį plėtros banką, kuris lengvesnėmis sąlygomis finansuotų smulkų ir vidutinį verslą ir pasiūlytų geresnes sąlygas būsto paskoloms, priklausomai nuo socialinės padėties.

Pažangios priežiūros priemonės. Ūkio subjektų priežiūrą atliekančių institucijų skaičius turi būti optimizuotas, o riboti valstybės finansiniai ir žmogiškieji ištekliai turi būti nukreipiami ten, kur tikslingiausia.

Parama investicijoms. Užtikrinsime startuoliams sistemines priemones, skatinančias idėjos vystymą, prototipų kūrimą, bandomąją gamybą ir finansuojančias dalyvavimą tarptautinėse akseleravimo programose. Skatinsime įmonių investavimą į pumpurines (spin-off) įmones, taip padedant ieškoti naujų idėjų.

Paskatos jaunimui. Turi būti skatinamas jaunimo užimtumas ir verslumas tam, kad jie kuo sklandžiau integruotųsi į darbo rinką, kurtų ekonominę vertę ir turėtų palankias sąlygas kurti šeimą. Turi būti išplėtota stažuočių sistema, kuri suteiktų galimybę jaunuoliams įgyti darbinės.

Viešųjų pirkimų pertvarkymas. Pertvarkysime ir supaprastinsime viešųjų pirkimų procedūras skubiausiems pirkimams, konsoliduosime didžiuosius pirkimus.

PASIŪLYMAI TVARIAM ŽEMĖS IR MAISTO ŪKIUI BEI KAIMO PLĖTRAI

Žemės ūkio konkurencingumas. Didinsime žemės ūkio ir maisto produkcijos konkurencingumą bei eksportą. Inovatyvios priemonės žemės ūkio produktų perdirbimui į aukštesnės pridėtinės vertės produktus.

Bendradarbiavimas. Ūkio sektoriaus pažangai būtina pasitelkti mokslinius, technologinius ir finansinius instrumentus, kurie sustiprintų asocijuotų ir kooperuotų struktūrų bendradarbiavimą su viešojo sektoriaus institucijomis.

Maisto tiekimo grandinės trumpinimas. Kuo daugiau produktų turi būti parduodama tiesiogiai galutiniams vartotojams. Visokeriopai remsime tokias ūkininkų, jų kooperatyvų ir kitų gamintojų iniciatyvas.

Ūkių rėmimo tvarkos pokyčiai. Peržiūrėsime investicinės paramos ūkiams lėšų skirstymą. Teikiant investicinę paramą ypatingas dėmesys bus skiriamas smulkiems ir viduti-niams bei jaunųjų ūkininkų ūkiams.

Parama jauniesiems ūkininkams. Skatinsime jaunųjų ūkininkų (iki 40 m.) įsikūrimą, teikiant prioritetą ir kuriant atskiras paramos schemas jauniesiems ūkininkams.

Žemdirbių savivaldos stiprinimas, valstybei pasiliekant kontrolės funkciją.

Išmokų perskirtymas. Pasisakome už tiesioginių išmokų suvienodinimą žemdirbiams ES lygiu ir jų teisingą paskirstymą šalies viduje. Taip pat pasisakome už šių išmokų perskirstymą smulkių ir vidutinių ūkių bei jaunųjų ūkininkų naudai šalies viduje.

APLINKAI DRAUGIŠKAS TRANSPORTAS

Susisiekimo regionuose gerinimas. Plėtosime kelių tinklą ir gerinsime kelių infrastruktūrą regionuose, įgyvendinsime žvyrkelių asfaltavimo programą.

Plėsime keleivinių traukinių maršrutus. Gerinsime geležinkelių infrastruktūrą pritaikant ją riboto judumo bei asmenų su negalia poreikiams. Atnaujinsime keleivinių traukinių parką.

Plėsime oro uostų infrastruktūrą. Skatinsime oro transporto bendroves pritraukti naujas skrydžių kryptis. Užtikrinsime Lietuvos pasiekiamumą tiesioginiais skrydžiais.

Pašto ir skaitmeninių paslaugų prieinamumas. Sieksime, kad valstybė pašto paslaugų vartotojams suteiktų kokybiškas, nenutrūkstamas ir universalias paslaugas visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, ypač didelį dėmesį skiriant kaimo vietovėms. Tai laikysime valstybės funkcija ir esant reikalui dotuosime.

GAMTOS VERTYBIŲ IŠSAUGOJIMAS IR ATKŪRIMAS

Miškingumo didinimas. Iškelsime nacionalinę idėją – ženkliai padidinti miškų plotus. Iki 2030 m. padidinti Lietuvos miškingumą iki 44% šalies teritorijos. Plėsime valstybinių miškų plotus. Ribosime plynus kirtimus saugomose teritorijose.

Miškų urėdijos pertvarka. Urėdijos turi užtikrinti efektyvų miškų naudojimą, atsižvelgiant į socialinius bei aplinkosauginius aspektus.

Užkirsime kelią brakonieriavimui bei neracionaliam išteklių naudojimui. Skatinsime mėgėjišką žūklę ir sieksime, kad verslinė žvejyba Kuršių mariose ir Baltijos jūros priekrantėje būtų uždrausta.

Baltijos jūros apsauga. Skirsime deramą dėmesį ir reikalingų lėšų Baltijos jūros taršos problemai spręsti.

DARNI ENERGETIKA

Lietuvos elektros tinklų sinchronizacija su kontinentinės Europos elektros tinklais – strateginis valstybės tikslas. Dėsime visas pastangas, kad tai būtų įgyvendinta iki 2025 m.

Atsinaujinančių energijos šaltinių plėtra. Ilgainiui turi būti atsisakyta iškastinio kuro, pirmenybę teikiant žaliajai energijai iš saulės, vandens, vėjo ir kitų atsinaujinančių šaltinių. Parengsime ir įgyvendinsime vėjo jėgainių plėtros Baltijos jūros šelfe planą. Skatinsime biodujų jėgainių tolesnę plėtrą.

Biokuro galimybės. Sieksime darnios ir tvarios biokuro plėtros, remsime ūkininkų ir smulkaus verslo investicijas į miško pramonės atliekų sutvarkymą ir išėmimą iš miško biokurui gaminti.

Suskystintų gamtinių dujų terminalas (SGD). Atliksime išsamų kaštų-naudos analizės tyrimą dėl SGD terminalo veiklos, efektyvumo ir perspektyvų. Inicijuosime konkrečių verslo investicinių planų rengimą, kurie garantuotų, jog SGD terminalo veikla leis jam pačiam išsilaikyti.

Raminta JAKELAITIENĖ

LSDP pirmininko pavaduotoja

Mūsų šalies žemės ūkis yra įstrigęs senstančioje gamybos sistemoje, netinkamoje ateičiai, todėl turime žvelgti į priekį ir pereiti prie naujos žemės ir maisto ūkio bei kaimo politikos. Veiksminga Lietuvos regioninė politika padėtų užtikrinti darnų ir tvarų augimą, ekonominę gerovę, socialinę įtrauktį bei kokybišką gyvenimą visoje Lietuvos teritorijoje. To mums visiems ir linkiu!

Linas JONAUSKAS

Aplinkosaugininkas

Pasikartosiu: švari ir sveika aplinka yra mūsų bendras reikalas, todėl siekdami esminių pokyčių, sutelksime ne tik institucijas, bet ir nevyriausybines organizacijas, mokslo atstovus, bendruomenes ir visus, norinčius, kad Lietuva taptų tikra gerovės valstybe.

Linas BALSYS

Seimo narys

Energetinė nepriklausomybė - kai elektros energijos yra bet koks reikiamas kiekis, bet kuriuo metu, už geriausią kainą. Vėjo jėgainės jūroje, mažosios saulės elektrinės, galingos linijos su Lenkija ir Švedija, tinklų sinchronizacija su vakarais - kelias, kuris mus ten atves.

Daugiau galių visuomenei tvirtesnėje valstybėje

Kursime pilietinę ir teisinę valstybę, grįstą tikru demokratiniu valdymu. Tik saugi ir atvira tarptautiniam bendradarbiavimui Lietuva gali turėti tvarią ateitį.

DEMOKRATINIS VALDYMAS

Drauge kursime pilietinę ir teisinę valstybę, kuri stiprintų pasitikėjimą tarp piliečių sluoksnių, įvairių joje gyvenančių tautinių, socialinių ir kultūrinių bendrijų ir būtų teisinga visiems savo piliečiams.

Įrodymais ir duomenimis paremta politika. Įtvirtinsime, kad bet kokiai struktūrinei reformai įgyvendinti būtina atlikti išsamią ir kvalifikuotą kaštų ir naudos analizę.

Valdymo organizavimas. Pertvarkysime tas valdymo ir kontrolės institucijas bei įstaigas, kurios dubliuoja viena kitą. Taip pat atsisakysime perteklinių duomenų reikalavimo, sutrumpinsime sprendimų priėmimo terminus bei atsisakysime nereikalingų patikrų mažindami kontroliuojančių institucijų skaičių.

Konstitucijos pataisos, reguliuojančios vietos savivaldą. Demokratinė savivaldos reforma, konstituciškai aiškiai apibrėžiant savivaldybių tarybų, merų, seniūnų kompetencijas, taip ir liko neužbaigta. Dabartinis savivaldos modelis neatitinka šių laikų reikalavimų, todėl keisime Konstituciją įvedant Lietuvoje dvipakopę savivaldą.

Savivaldybių ekonominio savarankiškumo didinimas. Savivaldybėms visiškai kompensuosime gyventojų pajamų mokesčio netektis, kurios atsiranda dėl centrinės valdžios sprendimų. Taip pat inicijuosime įstatymų pakeitimus, jog savivaldybės turėtų daugiau galimybių pačios reguliuoti vietinių mokesčių tarifus bei savarankiškai nuspręsti, kaip elgtis su nepanaudotomis ar sutaupytomis lėšomis.

Profesionalesnė valstybės tarnyba. Sukursime talentų pritraukimo sistemą tam, kad valstybės tarnyba dirbtų kaip įmanoma aukštesniame lygyje ir teiktų kokybiškas paslaugas gyventojams. Tobulinsime vadovaujamas pareigas einančių valstybės tarnautojų veiklos kontrolės ir atsakomybės sistemą, jų apmokėjimą, motyvavimą ir karjeros galimybes.

Stipresnis viešasis sektorius. Sukursime vieningą viešojo sektoriaus atlyginimų sistemą ir stiprinsime viešajame sektoriuje dirbančių asmenų kompetenciją, įgyvendinant tarptautinius standartus ir dalijantis gerąja tarptautine administravimo patirtimi, ypatingą dėmesį skiriant emocinei darbuotojų sveikatai.

TEISĖ IR TEISINGUMAS

Įgyvendinsime ilgai lauktus teigiamus pokyčius kol kas pakankamai uždarame Lietuvos teismų sistemos ir teisėsaugos institucijų darbe.

Greitesni, skaidresni ir kokybiškesni teismai. Didesnį dėmesį skirsime teisėjų kvalifikacijos kėlimo bei jos priežiūros tvarkai, o skaidresniam bei kokybiškesniam teismų darbui užtikrinti įvesime procesų filmavimą tam, kad būtų užtikrinta vykdomų procesų tvarka, taip pat teismo bei jo dalyvių teisių ir pareigų vykdymas. Siekiant pagreitinti korupcinių bylų nagrinėjimą, bus formuojamos specializuotos teisėjų kolegijos, griežtinamos sąlygos teismo dalyviams vilkinti teismų procesus.

Teisėjų rotacija. Atsižvelgdami į teisėjų darbo krūvius bei į poreikį stiprinti teisingumo vykdymą regionuose, įvesime teisėjų rotacijas.

Baudžiamosios politikos peržiūra. Mažinsime kalinių skaičių, kuris šiuo metu didžiausias visoje Europos Sąjungoje ir dukart viršija ES vidurkį. Formuosime tokią bausmių vykdymo politiką, kuri būtų nukreipta į atsakomybės neišvengiamumą bei padarytos žalos kompensavimą visuomenei naudingu darbu.

Kalinių integracija. Iš laisvės atėmimo vietos išeinantis žmogus turi būti išsprendęs priklausomybių problemas, įgijęs elgesio valdymo ir socialinių įgūdžių. Todėl bendradarbiausime su verslu, prie kiekvienos pataisos įstaigos įsteigiant nuteistųjų darbo vietų centrą. Investuosime į personalą, kalinių užimtumą, socialinių paslaugų plėtrą.

Viešojo saugumo institucijos – arčiau žmonių. Atkursime dalį teritorinių policijos padalinių, grąžindami policiją arčiau kiekvieno žmogaus, ir išsaugosime savivaldybių priešgaisrines tarnybas bei stiprinsime jų darbuotojų profesinius įgūdžius.

Lygybės ir įvairovės politika. Remsime esamas iniciatyvas lygybės ir įvairovės srityje bei skatinsime jų plėtrą, įtraukdami tiek nevyriausybinį sektorių, tiek verslą ir praktikoje įgyvendinsime lygių galimybių užtikrinimo priemones valstybiniame sektoriuje.

Tautinių mažumų teisės. Savivaldybėse, kuriose gausiai gyvena tautinių mažumų atstovai, viešojo administravimo įstaigose asmuo turės teisę kreiptis ir gauti atsakymą tos tautinės mažumos kalba. Seniūnijose, kuriose gausiai gyvena tautinė mažuma, gyvenamosios vietovės, gatvių, kiti pavadinimai bus rašomi valstybine ir tos tautinės mažumos kalba. Priimsime įstatymą, kuris, esant pagrįstam poreikiui, leistų vardą ar pavardę įrašyti pagal atitinkamos kalbos taisykles.

ATSAKINGA UŽSIENIO POLITIKA IR VEIKSMINGA KRAŠTO APSAUGA

Mūsų užsienio politika turi būti atsakinga, konstruktyvi, gerbianti žmogaus teises ir siekianti lygybės.

Strateginis dialogas su piliečiais. Užsienio politika privalo būti atvira ir skaidri, įtraukianti ir išklausanti piliečius, o priimami sprendimai – pagrindžiami bei paaiškinami. Todėl formuosime ir puoselėsime viešąsias diskusijas apie Lietuvos užsienio politiką ir jos strategines kryptis, taip pat saugumo ir gynybos problemas.

Veiksminga kaimynystė su Baltijos ir Šiaurės šalimis. Turime gerokai sustiprinti bendradarbiavimą su mūsų artimiausiais kaimynais – latviais ir estais. Su Šiaurės šalimis sudarome bendrą Baltijos jūros regioną, tad reikia dar labiau skatinti visapusišką bendradarbiavimą su Skandinavijos valstybėmis, kuriose plėtojamas socialdemokratinis raidos modelis yra pats sėkmingiausias visame pasaulyje.

Santykiai su Baltarusija. Privalome ieškoti sąlyčio taškų bendradarbiaujant įvairiose srityse, ypač ekonomikos, aplinkosaugos, kultūros, sveikatos apsaugos, transporto, taip pat plečiant kontaktus tarp žmonių. Sprendžiant iš dalies dėl tarpusavio nesikalbėjimo iškilusį Astravo atominės elektrinės klausimą, turime pasitelkti ES institucijas ir tarptautines organizacijas užtikrinant maksimalų šios būsimosios jėgainės saugumą.

Piliečių patriotizmo ir valios ginti valstybę kėlimas. Dėl to mes privalome investuoti į savo piliečius – rūpintis jų socialiniu saugumu ir gerove. Turime skirti didesnį dėmesį pilietiniam ugdymui krašto gynybos ir nacionalinio saugumo klausimais šalies mokyklose, universitetuose ir įvairiose organizacijose.

Didesnis ir socialiai orientuotas ES biudžetas. ES bendras biudžetas turi būti formuojamas ne mechaniškai taikant 1 proc. nuo bendrojo vidaus produkto kriterijų, bet būti tvirtinamas atsižvelgiant į socialinio ramsčio, klimato kaitos bei tausojančio vystymosi tikslus ir konkrečius kiekvienos šalies rodiklius.

Bendra kova su klimato kaita. Visiškai palaikome Jungtinių Tautų lygmeniu priimtą Paryžiaus susitarimą ir iškeltus jo ambicingus tikslus apriboti klimato atšilimą ne daugiau nei 1,5 °C lyginant su ikipramoniniais laikais. Tam reikia naujos ilgalaikės ES strategijos, kuri leistų ES valstybėms narėms palaipsniui atsisakyti iškastinio kuro, plėsti atsinaujinančios energijos šaltinius ir didinti energetinį efektyvumą. Sykiu šis perėjimas turi ne didinti, o mažinti žmonių skurdą ir tarpusavio nelygybę.

Dovilė ŠAKALIENĖ:
Seimo narė

Svarbu suprasti, kad jei neginsime lygių galimybių – tiesiog susinaikinsime. Ten, kur nėra lygių galimybių – ten nėra teisingumo, saugumo, lygybės, tvarkymo, gerovės, o yra diskriminacija, smurtas, skurdas, bejėgystė, išnaudojimas ir neviltis.

Robert DUCHNEVIČ
LSDP Vilniaus raj. skyriaus pirmininkas

Ne Vilniaus ministerijos, o vietos gyventojai turi spręsti, kaip jie nori gyventi

Julius SABATAUSKAS
Seimo narys

Visuomenės pasitikėjimas teisine valstybe stipriai priklauso nuo rezonansinių ir kitų bylų ištyrimo, jų skaidrumo.

Sveikatos apsaugos sistema serga

Valdantieji, gindami mus nuo koronaviruso, sąmoningai „pamiršo“, kad be šio viruso egzistuoja dar daugybė ligų, nuo kurių žmonės kasdien miršta.

Per karantino suvaržymų laikotarpį Lietuvoje mirė beveik 700 žmonių daugiau negu tokiu pačiu laiku pernai. Deklaruojama, kad nuo COVID-19 per tą laikotarpį mirė 81 žmogus, tad kyla pagrįstas klausimas, nuo ko mirė dar 600?

Daugelis žmonių, kurie per karantiną susidūrė su sveikatos problemomis, patyrė, kad sergančiųjų gydymas – iš esmės jų pačių reikalas.

Tačiau situacija mažai keičiasi ir dabar. Jei paskutiniu metu teko kreiptis į gydytojus, gali būti, kad esate įpykę. Patekti į sveikatos priežiūros įstaigą

• Vieninga medikų darbo apmokėjimo tvarka.

• Išlaisvinti gydytojus iš popierizmo: visas dėmesys – pacientui.

• Mobilios šeimos gydytojų komandos.

yra nepaprastai sunku, o kartais – ir neįmanoma. Kodėl taip yra?

Sunku patekti pas gydytoją

Pasak Lietuvos socialdemokratų partijos (LSDP) pirmininko Gintauto Paluckos, atsakymas aiškus: tįstančios pacientų eilės yra suformuotos tyčia ir tai Sveikatos apsaugos ministerijos sprendimų pasekmė.

„Valdžia, nuo viruso plėtros mėgindama apsaugoti sveikatos įstaigas, pasirinko kelią apskritai jose nepriiminėti žmonių. Tokio sprendimo pasekmės – išaugęs žmonių mirtingumas“, – sako socialdemokratų lyderis.

Anot jo, labiausiai kenčia tie, kurie serga širdies ir kraujagyslių ligomis.

„Infarktai, insultai, trombai... Tokiais ir panašiais atvejais laikas („auksinė valanda“) yra gyvybiškai svarbus. Tuo metu medicinos įstaigų darbas, pagal Sveikatos apsaugos ministerijos nurodymus, sustyguotas taip, kad tas svarbiausias laikas yra pavagiamas“, – apgailestauja G. Paluckas.

Štai keli atvejai. Pacientas, atvežtas į ligoninę dėl insulto, kol laukė, ką parodys COVID-19 testas, mirė. Dar vienam pacientui, atvykusiam su nedideliu trombu ir ligoninėje pralaukus 3 valandas (laukta, ką parodys testas), smarkiai pablogėjo.

„Tokių ir panašių istorijų yra daug. Laiku negavę sveikatos priežiūros paslaugų, žmonės miršta. Jei jos suteikiamos pavėluotai – žmogaus sveikata būna nepataisomai sugadinta“, – sako LSDP pirmininkas.

Kaip susiklosčiusią padėtį pakeisti?

Anot G. Palucko, reikia pakeisti Sveikatos apsaugos ministerijos primestus rekomendacijų sąvadus ir reguliavimus – visi šie dalykai priklauso nuo politinės valios. Reikia nutraukti minėtus apribojimus ir perteklinius reguliavimus sveikatos priežiūros įstaigose.

„Nuo viruso sklaidos saugotis ligoninėse galima taip, kaip tai daroma švietimo sistemoje ar versle – organizuoti darbą pamainomis, atskirti departamentus ir t. t., tačiau paslaugas teikti būtina“, – neabejoja socialdemokratų lyderis.

O kalbant apie ateitį, daugybę sveikatos apsaugos sektorių ir pacientus kamuojančių problemų išspręstume skyrę daugiau pinigų ligų prevencijai ir sveikatos priežiūrai, pakėlę medikų ir slaugytojų algas, išvadavę gydytojus iš popierizmo, o regionuose sukūrę mobilias šeimos gydytojų komandas.

Visos bėdos – dėl trijų dalykų

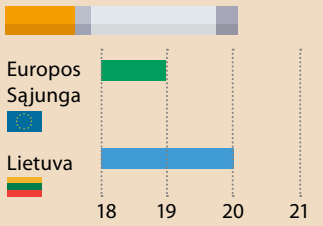
Lietuvos sveikatos priežiūros rezultatai – vis dar vieni prasčiausių tarp Europos Sąjungos (ES) šalių: tikėtina gyvenimo trukmė (75,9 m.) viena trumpiausių; prevencijos ir sveikatos priežiūros priemonėmis išvengiamo mirtingumo lygis – vienas didžiausių.

Tai – tik keli iškalbingi rodikliai, rodantys, kad sveikatos apsaugos sistema Lietuvoje serga.

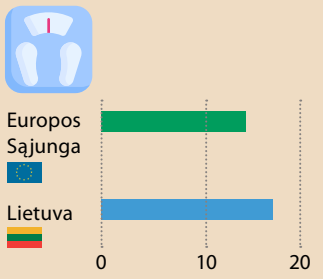
Arba trys „P“ – prieinamumas, pre-

Rizikos veiksniai

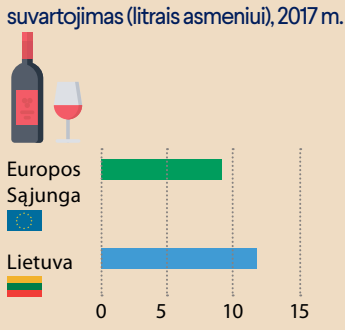
Rūkymas
(proc. suaugusiųjų), 2014 m.

Nutukimas
(proc. suaugusiųjų), 2017 m.

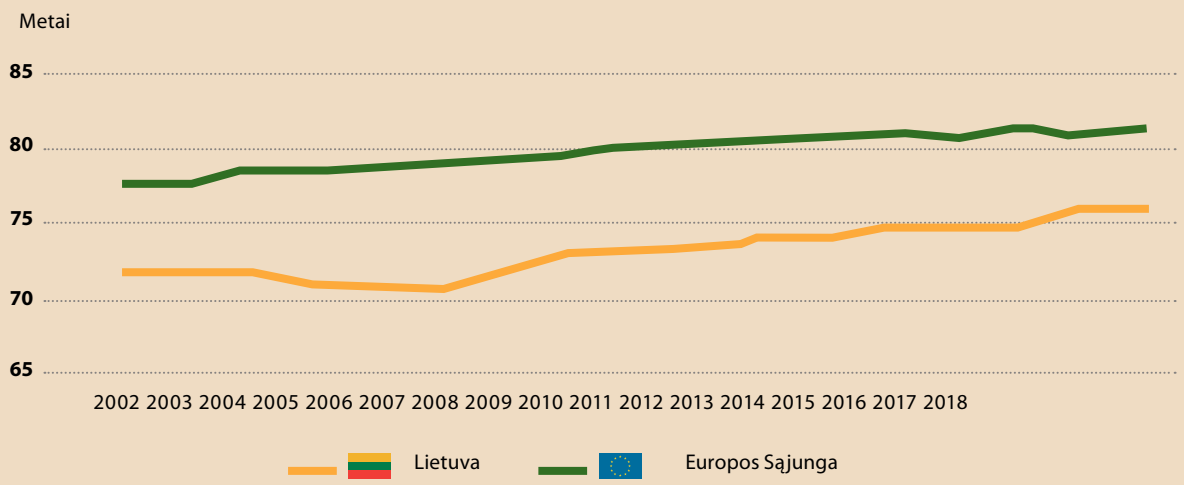

Alkoholio
suvartojimas (litrais asmeniui), 2017 m.

Su gyvenimo būdu susiję rizikos veiksniai yra daugiau nei pusės visų mirčių Lietuvoje priežastis. Alkoholio vartojimas yra didesnis nei bet kurioje kitoje ES šalyje, nors pastaraisiais metais, pradėjus taikyti griežtesnes alkoholio kontrolės priemones, jis pradėjo mažėti. 2014 m. kas penktas suaugusysis, o tarp vyrų – kas trečias rūkė kasdien. 2017 m. 17 proc. suaugusiųjų buvo nutukę; tai taip pat daugiau nei ES vidurkis (14 proc.).

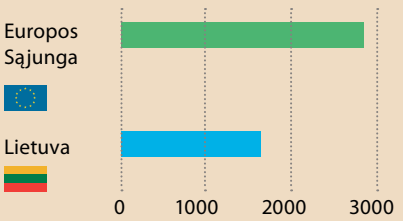
Tikėtina gyvenimo trukmė gimstant

Lietuvoje tikėtina gyvenimo trukmė yra viena trumpiausių ES. Nors nuo 2007 m. ji nuolat ilgėja, 2017 m. ji pasiekė vos 75,9 metų ir yra daugiau nei penkeriais metais trumpesnė nei ES vidurkis. Be to, pastebimas didelis atotrūkis pagal lytį: moterys gyvena beveik dešimt metų ilgiau nei vyrai, pirmiausia dėl to, kad vyrams pasireiškia didesnis rizikos veiksnių poveikis. Apskritai dauguma gyventojų (ypač mažas pajamas turinčių asmenų) mano nesantys geros sveikatos būklės.

Sveikatos priežiūros sistema

Išlaidos vienam gyventojui (Eur)

2017 m.	Lietuva	Europos Sąjunga
	1606	**2884**

Lietuva išleidžia sveikatai daug mažiau nei dauguma kitų ES šalių. 2017 m. išlaidos sveikatai sudarė 6,5 proc. BVP: tai penktas žemiausias rodiklis visoje ES, gerokai mažesnis nei 9,8 proc. ES vidurkis. Be to, Lietuvoje valstybės lėšomis finansuojama vos du trečdaliai išlaidų sveikatai ir mokėjimai savo lėšomis sudaro daug didesnę dalį nei beveik visose kitose ES šalyse. Jeigu prevencijai ir sveikatos priežiūrai būtų skiriamas didesnis viešasis finansavimas, būtų galima pagerinti sveikatos priežiūros rezultatus ir sumažinti pacientams tenkančią finansinę naštą.

ELTA nuotr.

> Gintautas PALUCKAS:
>
> Valdžia, nuo viruso plėtros mėgindama apsaugoti sveikatos įstaigas, pasirinko kelią apskritai jose nepriiminėti žmonių. Tokio sprendimo pasekmės – išaugęs žmonių mirtingumas.

vencija ir pinigai. Dalykai, kurie Lietuvos sveikatos apsaugos sistemai, pasak Vilniaus universiteto (VU) profesoriaus, gydytojo Vytauto Kasiulevičiaus, šiuo metu yra svarbiausi.

1 tūkst. 606 eurai – maždaug tiek Lietuva išleidžia sveikatos apsaugai, jei skaičiuotume išlaidas, tenkančias vienam asmeniui. Ta suma – perpus mažesnė nei vidutinė ES vienam asmeniui skiriama suma.

Medikai apleidžia Lietuvą

Pasak LSDP pirmininko Gintauto Palucko, akivaizdu, kad sveikatos apsaugos finansavimą neišvengiamai teks didinti.

„Ir gydytojai, ir slaugytojai – profesijos, kurios leidžia dirbti visoje ES. Ir šiandien šie žmonės išvažiuoja dėl to, kad atlyginimai yra per maži. Jei viso to nesustabdysime, tai rezultatai mus pasieks po kelių metų. O po 10 metų tiesiog nebebus kam gydyti“, – perspėja G. Paluckas.

Kaip pastebi pašnekovas, ir pirminėje grandyje dirbantys bendrosios praktikos slaugytojai tempia milžinišką krūvį, talkindami ne vienam, o keliems gydytojams iš karto.

„Nėra ko slėpti – tai katastrofa. Ilgą laiką mes visi buvome sutelkę dėmesį į gydytojus, pamiršdami, kad kartu komandoje dirba ir slaugytojai. Nebuvo sprendžiamos jiems tenkančio darbo krūvio ir algų problemos“, – sako socialdemokratų lyderis.

Tokiu būdu, anot G. Palucko, slaugytojai masiškai buvo išvaryti į kitas valstybes – Norvegiją, Vokietiją, Didžiąją Britaniją. Juos tebesiurbia įdarbinimo biurai, agentūros užsienyje.

Valdžia manipuliuoja skaičiais

LSDP pirmininkas įsitikinęs, kad nuo emigracijos sveikatos apsaugos sistemos darbuotojus gali sulaikyti ne tik padorus darbo užmokestis, bet ir pakeliamas darbo krūvis.

„O kas dažniausiai įvyksta? Ištraukiami skaičiai, neva liudijantys, kad, pavyzdžiui, slaugytojai „į rankas“ užsidirba ir po 1500 eurų. Bet jie tokiais atvejais „varo“ po pusantro etato. Tai – sisteminė problema, kuriai išspręsti tiesiog reikia ryžto“, – sako G. Paluckas.

Specialistai pažymi ne tik tai, kad Lietuvoje sveikatos apsaugos sistemos darbuotojų atlyginimai yra vieni žemiausių ES, bet baksnojama ir į tai, kad darbo apmokėjimo principai nėra skaidrūs – tarp tą patį darbą dirbančių medikų atlyginimų egzistuoja milžiniški skirtumai.

Tad Lietuvoje pagaliau būtina įvesti vieningą medikų darbo apmokėjimo tvarką. Pasak

G. Palucko, reikėtų sumažinti darbdavių įtaką atlyginimo formavimui – svarbiausia, kalbant apie medikų algas, turi tapti kvalifikacija ir atlikto darbo apimtys.

Gydytojams neleidžiama gydyti

Socialdemokratų siūlymu, šeimos gydytojai turėtų būti sveikatos apsaugos sistemos centras – spręsti 80 proc. sveikatos problemų. Bet, pirmiausia, gydytojus reikia išvaduoti iš biurokratijos spąstų.

„Vyrauja kietos, drastiškos gydytojo kontrolės principas. Visa tai – dėl to, kad siekiama valdyti vaistų, konsultacijų skyrimo, paslaugų teikimo kiekius. Suprask, kad gydytojas neprirašytų per daug to, ko gal nereikia. Kitaip tariant, pinigas laimi prieš žmogų“, – sako G. Paluckas.

Išeitis, pasak jo, yra susijusi su pasitikėjimu gydytojais: tiesiog reikia leisti jiems gydyti ir mažiau kontroliuoti.

„Visi mes esame susidūrę su situacija, kai ateini pas gydytoją ir per 15-kos minučių vizitą 10 minučių jis barškina kompiuteriu, o 5 minutes, nežiūrėdamas į žmogų, klausinėja. Turi būti priešingai“, – teigia pašnekovas.

Pacientai „gydosi patys“

Iššūkiai sveikatos apsaugos sistemoje susiję ne vien su emigruojančiais gydytojais. Pasinaudoti sveikatos priežiūros paslaugomis vienodai gali ne visi Lietuvos piliečiai.

VU profesorius V. Kasiulevičius primena, kad Valstybės audito duomenimis, gyventojai, žinodami apie dideles eiles, norint patekti pas gydytojus, nusprendžia „gydytis patys“. Atliktas tyrimas rodo, kad gyventojų, kurie ligos atveju nesikreipia į gydymo įstaigas, dalis reikšmingai auga. Jei 2010 m. tokių žmonių buvo maždaug ketvirtadalis, tai 2017 m. šis skaičius ūgtelėjo iki 37 proc.

Žmonės vardija to priežastis: eilės ir tai, kad nėra galimybės užsiregistruoti konsultacijai.

Profesorius pažymi, kad čia pat labai daug kalbama apie sveikatos priežiūros paslaugų tinklo optimizavimą, bet, anot jo, valstybė pirmiausia turi nepamiršti pažeidžiamiausių grupių interesų.

V. Kasiulevičius primena, kad Higienos instituto duomenimis, Lietuvoje beveik 15 proc. vaikų gyvena toliau nei 20 km nuo stacionarines paslaugas teikiančios įstaigos, 12,6 proc. moterų gyvena toliau nei 30 km nuo akušerijos paslaugas teikiančios stacionarinės įstaigos.

O štai, anot pašnekovo, stebint ankstyvos vėžio ir širdies ligų diagnostikos programų vykdymą Lietuvos savivaldybėse, matyti tai, kad daugelyje Lietuvos rajonų profilaktinių tyrimų apimtys beveik penktadaliu ar kone trečdaliu mažesnės negu didžiuosiuose miestuose.

Anot V. Kasiulevičiaus, Lietuva didžiuojasi, kad kai kuriose sveikatos apsaugos srityse pasiekia gerus rodiklius, tačiau apie blogiausius nutyli.

Kalbėdamas apie sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, jis lygina: kūdikio mirties tikimybė Vilniuje, Kaune ir, pavyzdžiui, Širvintų, Kelmės rajonuose, skiriasi keturis – penkis kartus.

„Vadinasi, jei jūsų vaikas gimė rajone, šansas, kad jis gali numirti – keturis kartus didesnis. Ir mes apie tai nekalbame. Totalios disproporcijos ir netolygumai“, – sako profesorius.

Neaiški rajonų ligoninių ateitis

Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo klausimai ir jų sprendimai, anot V. Kasiulevičiaus, susiję ir su kitais rodikliais.

Vertinat gydymo įstaigų informaciją apie ilgiausią paslaugų laukimo laiką ir darbo pasiūlymus, matyti, kad labiausiai šalies regionuose trūksta kardiologų, neurologų, šeimos gydytojų ir psichiatrų, bet realus tam tikrų specialistų poreikis, anot pašnekovo, šalyje taip ir nėra įvertintas: nežinant, kas bus rytoj su gydymo įstaigomis regionuose, lieka neaišku, kur ir kiek tiksliai įvairių specialistų prireiks.

„Rytų Lietuvoje egzistuoja ištisos teritorijos ir savivaldybės, kur labai trūksta gydytojų. Ir ten mirtingumo rodikliai – vieni didžiausių. Vyrauja milžiniški netolygumai“, – sako VU profesorius.

Visiems prieinama sveikatos priežiūros sistema – kiekvieno piliečio teisė. Vis dėlto, kaip teigia LSDP pirmininkas G. Paluckas, per pastaruosius kelerius metus prieinamumas tik mažėjo.

„Didžiausia iliuzija arba didžioji apgavystė, kai Sveikatos apsaugos ministerijos ir valdančiųjų atstovai sako, kad pacientai galės nuvažiuoti į miestų centrus ir ten gydysis. Panašu, kad jie nesupranta, kaip gyvena žmonės. Pirma, jie neturi tam nei pinigų, nei laiko, antra, yra užsiėmę ir dirba kasdienius darbus.

ELTA nuotr.

Pasekmės – jie laukia tol, kol nukrenta ir kviečia „greitąją“. Ligos būna dažniausiai tiek užleistos, kad jų gydymas paskui kainuoja milžiniškus pinigus“, – pastebi socialdemokratų lyderis.

Išeitis – mobilios gydytojų komandos

Lanksčios ir mobilios šeimos gydytojų komandos, sutartu laiku lankančios žmones atitinkamose vietovėse – idėja, galinti padėti spręsti prieinamumo ir išvengiamo mirtingumo bėdas.

Pasak G. Palucko, turime užtikrinti arba naudoti tas priemones, kokios pasiteisino kitur.

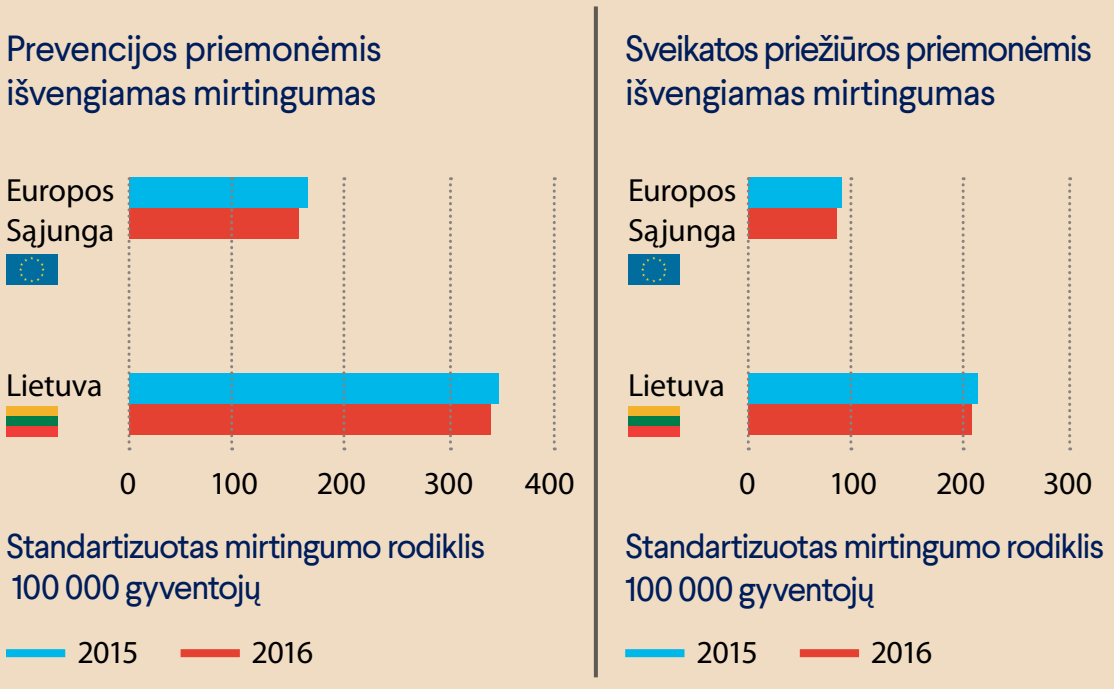
„Šeimos gydytojas su slaugytoju, socialiniu darbuotoju aplanko nutolusias vietoves, kurių Lietuvoje yra daug. Pagal iš anksto nustatytą grafiką, žmonės kreipiasi konsultacijai, pokalbiams. Socialinis darbuotojas gali atkreipti dėmesį į tai, kad pacientui galbūt reikia socialinių paslaugų, o ne sveikatos priežiūros specialistų dėmesio“ , – idėją pristato LSDP pirmininkas.

Jo teigimu, bus kritikuojančių, aiškinančių, kad kokybiškai atlikti darbą gydytojas gali tik gydymo įstaigoje. Tačiau, anot G. Palucko, tas pirmasis kontaktas su pacientu būtų lankstus ir greitas – išsyk paaiškėtų, kuriems iš jų reikia medicininės pagalbos, kuriems reikia tyrimų, o kuriems – tiesiog socialinių paslaugų. ●

> Vytautas KASIULEVIČIUS:
>
> Valstybės audito duomenimis, gyventojai, žinodami apie dideles eiles, norint patekti pas gydytojus, nusprendžia „gydytis patys“. Atliktas tyrimas rodo, kad gyventojų, kurie ligos atveju nesikreipia į gydymo įstaigas, dalis reikšmingai auga. Jei 2010 m. tokių žmonių buvo maždaug ketvirtadalis, tai 2017 m. šis skaičius ūgtelėjo iki 37 proc.

„Socialdemokrato“ redakcija

Veiksmingumas

Lietuvoje prevencijos ir sveikatos priežiūros priemonėmis išvengiamo mirtingumo lygis yra vienas didžiausių ES. Ambulatorinių ir stacionarinių asmens sveikatos priežiūros paslaugų kokybė gerokai prastesnė nei ES vidurkis, nors pastaraisiais metais imtasi tam tikrų iniciatyvų, siekiant pagerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę.

Šaltinis: OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2019), Lithuania: Country Health Profile 2019, State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels.

Išsilavinimas negali tapti prabanga

• Mokestis už darželį – ne daugiau kaip 50 eurų

• Peržiūrėjus finansavimą, pedagogų algas galima padidinti 50 proc.

• Mokytojų kvalifikacijos kėlimui – 1000 eurų per metus.

Lankyti gerą darželį ir gerą mokyklą – kiekvieno Lietuvos vaiko teisė. Valstybės pareiga yra visa tai užtikrinti.

Koronaviruso pandemijos primestas karantinas išryškino švietimo bėdas, kurios ilgai buvo dangstomos. Švietimo skauduliai išsprendžiami – tereikia tik politinės valios.

Lietuvos mokinių pasiekimai – žemesni nei Europos vidurkis, nors, pavyzdžiui, estai, pirmaujantys rezultatais, švietimui išleidžia mažiau pinigų nei Lietuva.

Mokytojų algos, nors Lietuva skelbia, kad „mokytojas – prestižinė profesija“, – dugne. Valstybinių darželių irgi trūksta.

> **Kuo daugiau mokykla vargsta, tuo dažniau ji paliekama likimo valiai, ypač didžiuosiuose miestuose.**

Įvedus karantiną, trūko ir privačių mokyklų bei darželių pūlinys. Iš tėvų jie rinko įmokas, nors pamokų ar užsiėmimų kurį laiką nevedė.

Taigi pats laikas peržvelgti švietimo sistemos ydas ir imtis pokyčių. Aiškėja, kad pinigų didinti pedagogų algoms yra, tik jie pasiekia ne tuos darbuotojus, kuriems labiausiai jų reikia.

Niūrioji diagnozė – skaičiais

Finansų ministerijos duomenimis, šiemet švietimui Lietuvoje skirta apie 2,4 mlrd. eurų. Vertinant švietimui skiriamo finansavimo dalį nuo prognozuojamo 2020-ųjų Lietuvos Bendrojo vidaus produkto (BVP), tai sudaro apie 4,8 proc. Tai – didelė dalis bendroje visų mokesčių mokėtojų piniginėje.

Pagal minėtą rodiklį Lietuva yra panašiame lygyje kaip EBPO šalių vidurkis ir šiek tiek lenkia kaimynines Baltijos šalis.

Tačiau žvelgiant į mokinių pasiekimų PISA reitingą, Lietuva, pagal bendrą vidutinį balą, yra žemiau EBPO šalių vidurkio ir stipriai atsilieka nuo kaimyninės Estijos, kuri pasauliniame reitinge rikiuojasi penktoje vietoje, o Europoje net pirmauja. Pagal skelbiamus ugdymo pasiekimų rezultatus, Lietuva užima vieną žemiausių pozicijų ES.

Rebusas: pinigų tarsi užtenka, bet moksleiviai išmokomi prastai. Mažas algas gaunantys mokytojai neapsikentę skelbia streikus – lipa pro langus į Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją. Kas iš tiesų vyksta? Kur nusėda švietimo sistemai skirti pinigai?

Pinigai nukeliauja ne mokytojams

LSDP pirmininkas Gintautas Paluckas atkreipia dėmesį į tai, kad Lietuvos švietimo sistemos finansavimas beveik nesiskiria nuo aplinkinių šalių, tačiau ir Lenkijoje, ir Estijoje, ir kitose valstybėse mokytojų atlyginimai yra gerokai didesni. Kodėl susidaro ši takoskyra?

„Kažkodėl galvojama, kad daug pinigų, pasiekiančių mokyklas, yra skiriama išlaidoms už energiją, esą, „tuščioms patalpoms“ šildyti. Bet tai prasilenkia su tiesa. Atlikti finansų auditai parodė, kad pastatų išlaikymui skirtos sąnaudos švietimo išlaidų struktūroje tesudaro 4-5 proc. mokykloms skiriamo biudžeto, o didžioji dalis sąnaudų yra darbo užmokestis. Deja, ne pedagogams“, – paaiškina G. Paluckas.

Gana dažnai mokyklose kone pusę visų etatų (35-65 proc.), kaip pastebi socialdemokratų lyderis, sudaro administracijos ir ūkinės dalies darbuotojai. Tai – ne mokytojai, ne specialiosios pedagoginės pagalbos specialistai, ne socialiniai pedagogai.

Išeitis – mažinti administruojančiųjų skaičių

Socialdemokratų lyderis primena, kad būta skandalingų atvejų, kai rajono mokykloje, kurią lanko 22 mokiniai, yra 16 etatų, iš kurių tik 7 yra pedagogai.

„Tai tiesiog nenaudingas švietimui skirtų mokesčių mokėtojų pinigų panaudojimas, todėl finansavimo sistemą būtina pakeisti. Pavyzdžiui, Vokietijoje yra nubrėžta riba ir nepedagoginis personalas mokykloje gali sudaryti ne daugiau kaip ketvirtį etatų“, – sako G. Paluckas.

Kaip pastebi pašnekovas, Belgija, Nyderlandai, keletas kitų valstybių mokyklai kaip juridiniam vienetui akreditaciją suteikia tik esant tam tikram skaičiui mokinių, pavyzdžiui, Lietuvoje tas atitikmuo būtų 500-600 moksleivių. Dabar gi vidutinis švietimo įstaigos dydis Lietuvoje yra apie 320 mokinių.

„Tai nereiškia, kad reikia uždaryti mažas mokyklas, atvirkščiai, ugdymo procesas turi vykti ir atokesnėse vietose – mažesniuose miesteliuose. Bet mažose mokyklose turi būti ir maža administracijos ir palaikančių darbuotojų komanda, kad pinigus būtų galima nukreipti mokytojų algoms“, – tvirtina G. Paluckas.

Pedagogų algos gali padvigubėti

LSDP pirmininkas įsitikinęs: tam, kad savivaldybės ryžtųsi peržiūrėti etatus ir kad joms nepritrūktų politinės valios, reikia ir nacionalinės programos.

„Biudžete – visų mokesčių mokėtojų piniginėje – turėtų atsirasti atskira eilutė tam, kad mokyklos, kurios peržiūrės etatus ir užtikrins, kad mokytojai dirbtų ne šeštadaliu etato, o turėtų pilną užimtumą, gautų 20 proc. daugiau lėšų ugdymo proceso reikmėms ir galėtų jomis laisvai disponuoti“, – sako G. Paluckas.

Pasak jo, socialdemokratai yra paskaičiavę, kad taip pedagogų algas būtų galima padidinti 50 proc. ir tam nereikėtų pakeisti kokių nors mokesčių, dėl kurių paprastai politikams visada sunku susitarti.

> **Darželiai turi būti visiems vaikams prieinami. Ikimokyklinis ugdymas – tai jų teisė, kurios suaugusieji privalo neignoruoti.**

Kvalifikacijos kėlimo programa

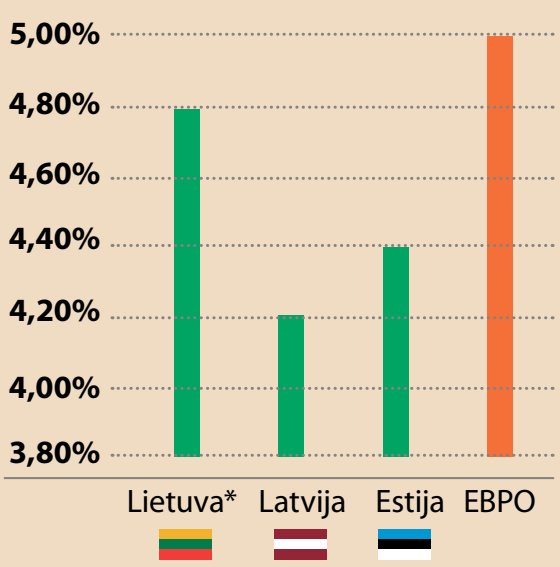
Tačiau būtina numatyti lėšų ir mokytojų kvalifikacijai kelti.

Kaip pastebi G. Paluckas, dažnai pasitaiko situacijų, kai mokytojams priekaištaujama dėl to, kad jie neatitinka šiuolaikinių poreikių – negeba naudotis ugdymo priemonėmis.

„Tačiau, ar situacija gali būti kitokia,

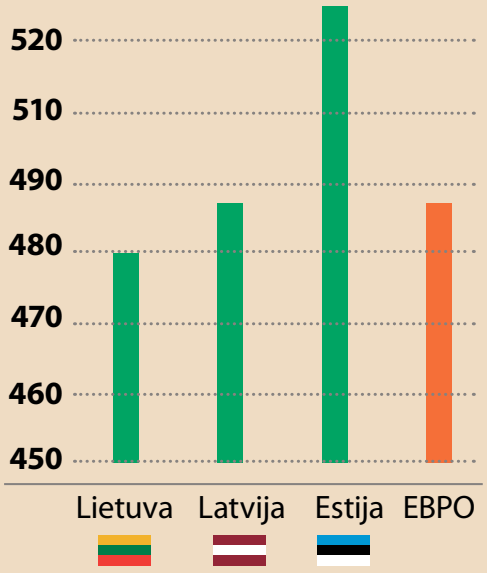
Švietimui skiriamas finansavimas neatsilieka nuo EBPO šalių vidurkio

Švietimo finansavimo lygis (proc. nuo BVP), 2016 m.

Mokinių gebėjimas taikyti žinias – žemiau vidurkio

PISA vidutinis balas, 2018 m.

*2016 m. duomenimis Lietuva švietimo finansavimui skiria 3,6 % nuo BVP, 2020 m. sudarytų ~ 4.8 % (Pasaulio Banko duomenimis, prognozuojama, kad 2020 m. Lietuvos BVP sieks apie 50 mlrd. EUR (šaltinis: https://tradingeconomics.com/lithuania/gdp)).

Šaltinis: EBPO duomenys

Lietuvos švietimo sistema – duobėje, karantinas pagilino skaudulius. Ką daryti?

44 % nebefinansuoti privačių mokyklų

22 % išvaduoti mokytojus iš biurokratijos

15 % skubiai kelti mokytojų kvalifikaciją

9 % nedelsiant kelti mokytojų atlyginimus

7 % ikimokyklinį ugdymą padaryti prieinamą visiems

3 % atrankas į mokyklas – panaikinti

Šaltinis: portalo lrytas.lt apklausos duomenys, 2020 balandžio 6 d.

jei mokyklos, ypač rajonuose, mokytojų kvalifikacijai kelti per metus teskiria 10–15 eurų. Vilniuje ši suma kiek didesnė – siekia 24 eurus. Tad, ar ne naivu tikėtis, kad mokytojai mokysis tarpdisciplininių dalykų, mokėdami už tai iš savo skurdžios algos?“, – svarsto LSDP pirmininkas.

Anot G. Palucko, peržiūrėjus etatų sistemą, atsirastų galimybė mokytojui per metus kvalifikacijos kėlimui skirti 1000 eurų.

Pusę šių pinigų, pasak pašnekovo, mokytojai turėtų panaudoti pedagogų kvalifikacijos kėlimo centruose, esančiuose prie universitetų. Čia rengiami svarbūs mokytojų kvalifikacijos kėlimo kursai. O už likusius pinigus mokytojas turėtų suformuoti savo dalykų, kurie jam reikalingi darbui, krepšelį – papildomų metodikų, disciplinų ir kitko.

„Štai tada ir būtų galima kalbėti apie stiprų mokytoją, kuris gali savarankiškai, be kokios nors biurokratinės priežiūros atitinkamai užtikrinti ugdymo procesą. Tai nėra neįmanoma – visa tai yra įvertinta, tereikia imtis ir padaryti“, – sako LSDP pirmininkas.

Mokyklos ir „blogi“ mokiniai

Dar viena švietimo sistemos yda – tai mokyklų prieinamumas, tiksliau – mokinių ir švietimo įstaigų rūšiavimas į „blogas“ ir „geras“.

Šiuo metu, anot G. Palucko, priimame tai kaip duotybę ir atrodo, kad vadinamasis mokyklų reitingavimas ir jų išrikiavimas sąrašuose nuo geriausios iki prasčiausios yra savaime suprantamas.

Vis dėlto, pasak pašnekovo, tų valstybių, į kurias lygiuojamės, t. y. Suomijos, Švedijos, netgi Estijos, švietimo sistemos laikosi vieno svarbaus principo – blogų mokyklų negali būti. Visos jos turi būti geros. O tai reiškia, kad tokiais atvejais, kai kurią nors mokyklą ištinka sunkumai, yra stengiamasi jai padėti.

Pas mus gi, anot politiko, atvirkščiai: kuo daugiau mokykla vargsta, tuo dažniau ji paliekama likimo valiai, ypač didžiuosiuose miestuose. Čia yra taikoma ir „vaikų selekcija“ – jų atranka, o tam naudojami du dalykai – privačių mokyklų tinklas ir stojamieji egzaminai į stipriąsias gimnazijas.

Ryčio Šeškaičio nuotr.

Privačiose mokyklose Lietuvoje gali mokytis tik finansiškai stiprių šeimų vaikai, kitaip tariant tie, kurių šeimos ir taip turi pinigų. Negana to, kaip pastebi socialdemokratų lyderis, šios mokyklos yra maitinamos ir mokesčių mokėtojų pinigais iš biudžeto.

Skandinavijos šalyse, į kurias lygiuojamasi, pasak LSDP pirmininko, privačios mokyklos, kurios ima biudžeto pinigus, neima pinigų iš tėvų, arba – atvirkščiai. Labai retai kuri mokykla gauna ir tėvų, ir valstybės lėšų.

Žinių salos nemokšiškumo jūroje

Lietuvoje į stipriąsias mokyklas priimami vaikai, pasitelkus atrankos kriterijus ar egzaminus.

Kaip pastebi G. Paluckas, taip yra išrenkami geriausi mokiniai iš geriausių ir sutelkiami keliose švietimo įstaigose, o kitos mokyklos „nukraujuoja“. Jos netenka vaikų, turinčių stiprią motyvaciją mokytis.

„Į kelias mokyklas surinkti pažangiausi mokiniai visuomenei nesukuria naudos. Taip yra ignoruojamas vienas iš trijų pagrindinių švietimo sistemos uždavinių – pažanga, o kartu nukenčia ir žinios, ir emocinė branda. Išsilavinimas negali tapti prabanga“, – sako LSDP pirmininkas.

Politikas stebisi ir klausia, kas mums, kaip visuomenei, yra geriau: ar iš šešetukininko išugdyti aštuntukininką, ar iš dešimtukininko – dešimtukininką?

„Švietimo sistemos pagrindas yra padėti žmogui pakilti aukščiau, stumtelėti socialiniu laipteliu aukštyn. O dabar, kaip sako anglai, turime žinių salas nemokšiškumo jūroje“, – įsitikinęs G. Paluckas.

Taigi vaikų selekcija pagal gabumus mokyklose nulėmė socialinę atskirtį. Ši atskirtis, palyginus miestų ir rajonų mokyklas, ryški dėl šeimų finansinių galimybių.

„Jeigu tėvai geriau uždirba, jie keliasi gyventi į rajono centrą, kur mokyklų mokomoji bazė yra geresnė, mokytojai – stipresni. O vaikai iš finansiškai silpnesnių šeimų neturi galimybių rinktis. Jie lieka ten, kur buvę“, – atkreipia dėmesį pašnekovas.

Ikimokyklinis ugdymas – kiekvieno vaiko teisė

G. Paluckas įsitikinęs, jog būtina siekti, kad kuo daugiau mažamečių, 3–6 metų vaikų, lankytų darželį: mokslo tyrimais yra įrodyta, kad pagrindiniai pažinimo gebėjimai vystosi būtent tokiame amžiuje. Darželyje vyksta socializacija, vystomi gebėjimai bendrauti, valdyti emocijas.

Tačiau, pasak LSDP pirmininko, didžiuosiuose miestuose darželių trūksta, privatūs – brangiai kainuoja, dažnai 300–400 eurų per mėnesį, o ir tie dažniau veikia ne kaip ikimokyklinio ugdymo įstaigos, bet kaip dienos centrai.

Rajonuose, kaip pastebi socialdemokratas, apskritai į tai žiūrima pro pirštus – ten vos trečdalis mažamečių vaikų lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigas.

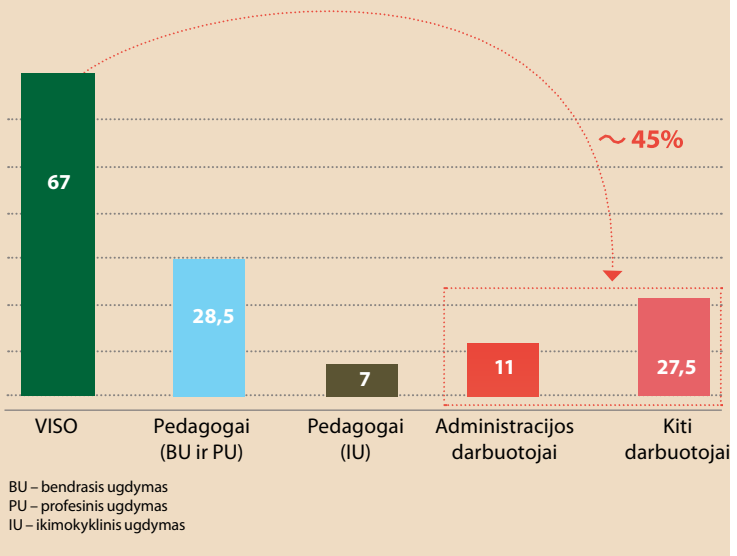
„Vis dėlto tai visuomenės viešasis interesas – darželių plėtra būtina. Atsiradus jų poreikiui, savivaldybės galėtų optimizuoti mokyklų tinklą, joms nebūtų sunku rasti patalpų darželiui“, – neabejoja G. Paluckas.

Pašnekovas siūlo pasekti estų pavyzdžiu, kurie sutarė, kad darželis šeimai turi kainuoti ne daugiau kaip 10 proc. minimalios algos.

„Darželiai turi būti visiems vaikams prieinami. Ikimokyklinis ugdymas – tai jų teisė, kurios suaugusieji privalo neignoruoti. Lietuvoje ši teisė vis dar neužtikrinama“, – įsitikinęs LSDP pirmininkas. ●

„Socialdemokrato“ redakcija

Preliminari švietimo darbuotojų struktūra, tūkst., 2020 m.

BU – bendrasis ugdymas
PU – profesinis ugdymas
IU – ikimokyklinis ugdymas

Rekomendacijų mokykloms rašytojai, neatitrūkite nuo realybės

Vilija TARGAMADZĖ
Vilniaus universiteto profesorė, habilituota mokslų daktarė

Skaitau įvairias rekomendacijas bendrojo ugdymo mokykloms ir suprantu, kad prirašyti rekomendacijų galima įvairių, net visiškai atitrūkusių nuo realios situacijos ir mokyklos galimybių.

Pradėsiu ne nuo ugdymo proceso organizavimo, nes apie jį jau daug prirašyta. Pavyzdžiui, švietimo, mokslo ir sporto ministras džiaugsmingai pranešė apie gautus naujus geltonus autobusiukus. Tik pamiršo pasakyti, kad juose yra alkotesteriai, tai po dezinfekavimo bent pusvalandį, ko gero, vairuotojas negalės užvesti variklio. Kaip tada užtikrinti transporto priemonės dezinfekavimą ir kaip saugiai susodinti mokinius?

Medicininės kaukės ar kitas apsaugos priemones dėvėti privalu, bet ne visi gali jas turėti, ir ar turės tuo momentu – neaišku. Tai kas tada mokiniui ją duos? O gal jo tada nevežti? Kelis reisus vargiai galės mokyklos organizuoti – tam reikia papildomų lėšų.

Apskritai, ar mokykloms skirta pakankamai lėšų nusipirkti apsaugos priemonėms? Medicininių kaukių mokytojui, švietimo pagalbos darbuotojams per dieną tikrai reikės ne vienos ir ne dviejų. Kas juos aprūpins? Kai kurioms mokykloms, kurios buvo Egzaminų centrais, iki šiol negrąžinti pinigai už panaudotas lėšas mokinių ir darbuotojų saugai.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (ŠMSM) rekomendacijose „Ugdymo proceso įgyvendinimo ypatumai 2020–2021 mokslo metais“ rašoma: „Maitinimas gali būti organizuojamas a) klasėse – maistas patiekiamas vienkartiniuose induose; b) mokyklos valgykloje – skirtos atskiros erdvės skirtingų klasių mokiniams maitinti.“

Klausimas: kas užtikrins vienkartinių indų įsigijimą? Maitinimo paslaugas teikianti įmonė vienkartiniuose induose teikia maistą gaunantiems nemokamą maitinimą. Jei norės tėveliai ir kitiems nupirkti, tai tikėtina, kad kaina bus didesnė, o iš namų maistą vargu ar atsineš vienkartiniuose induose. Kita vertus, ar nemokamą maitinimą gaunantys nesijaus nejaukiai (prieš keletą metų atliktas Mykolo Riomerio universiteto mokslininkų tyrimas parodė, kad iš bendramokslių jie neretai sulaukia ir pašaipių replikų).

Ir dar. Suvaldyti srautus, kad visiškai vaikai nesimaišytų ir būtų teisingai vėdinamos patalpos, matyt, išeis ne visoms mokykloms – tai gali riboti pastato projektinės galimybės, mokinių skaičius ir pan., bet mokyklų vadovai ir darbuotojai tikrai stengsis.

Tik ir dėl jų reikia pasistengti (aprūpinti saugos priemonėmis, sudaryti galimybes dirbti mišriuoju būdu ir panašiai). Tik jie nėra burtininkai – kai išgirdau iš Visuomenės sveikatos biuro specialistų, kad vaikai negali iš skirtingų klasių maišytis, tai tapo akivaizdu, jog negali būti prailgintų grupių, neformalaus švietimo užsiėmimų ir pan. O ugdymo/si procesą mokyklose reikia užtikrinti...

2020.08.25 ŠMSM konferencijoje „Investicijos į švietimą ir inovacijos: telkiančios, skatinančios, įgalinančios“ Visuomenės sveikatos departamento direktorius Audrius Ščeponavičius pasakė, kad turi būti saugi ir sveika ugdymosi aplinka ir kad Visuomenės sveikatos centre yra 10 departamentų ir juose dirba 100 epidemiologų ir 600 kitų darbuotojų, dar yra 750 visuomenės sveikatos specialistų. Pastarieji dirba ugdymo įstaigose, tai tikėtina, kad talkina.

Ministerija rašo rekomendacijas, o mokyklos turi verstis per galvą. Net ir kūlversčiais besiversdami mokyklų vadovai visų rekomendacijų neįvykdys.

Bet mane stebina keistas požiūris į pagalbą mokykloms. Nejau tie departamentų darbuotojai į apie tūkstantį mokyklų, kitas ugdymo įstaigas negalėjo nuvykti ir profesionaliai pakonsultuoti? Mokyklų vadovai (darželių, lopšelių ir kitų ugdymo įstaigų) yra ne tos srities specialistai, ir jiems užkrauti tokią atsakomybę ir naštą be profesionalios pagalbos net nepadoru.

Išeina taip: Operacijų vadovas, ministerija rašo rekomendacijas, o mokyklos turi verstis per galvą. Net ir kūlversčiais besiversdami mokyklų vadovai visų rekomendacijų neįvykdys. Tad, ko gero, jie, mokytojai, švietimo pagalbos specialistai ir kiti darbuotojai jaus dar didesnę įtampą ir nerimą dėl saugios aplinkos mokykloje.

Prie tokios savijautos gali prisidėti ir keistos nurodytos nuotolinio mokymo normos (jų santykis, lyginant su mokymu/si mokykloje, 30 proc.), o galėtų būti mokyklai pasirinkimo laisvė, nes realios situacijos nėra aiškios. Taigi, nedera to santykio ir reglamentuoti.

Vieną kartą dera suprasti, kad mokyklos yra įvairios ir jų galimybės taip pat. Tad reikia epidemiologams, sveikatos priežiūros specialistams ateiti ir konsultuoti vadovus, pagelbėti maksimaliai panaudoti galimybes saugiai ir sveikai aplinkai kurti, o ne tik rašyti krūvas neretai neįvykdomų rekomendacijų, nuolat krauti ant vadovų galvų atsakomybes. ●

LSDP sąrašo rinkimuose numeris 17

2020 m. spalio 11 d.
Lietuvos Respublikos Seimo rinkimai
daugiamandatėje rinkimų apygardoje

RINKIMŲ BIULETENIS

⊗ ŽYMĖJIMO PAVYZDYS

⊗	17	LIETUVOS SOCIALDEMOKRATŲ PARTIJA (Pirmininkas Gintautas Paluckas) Social-demokratai

PIRMUMO BALSAI
Į šiuos langelius aiškiai įrašykite penkių kandidatų numerius iš to sąrašo, už kurį balsavote.

Socialdemokratas

Redaktorius: Justinas Argustas. **Redakcija:** Linas Jonauskas, Monika Čiuldytė-Kačerginskienė, Sigita Mykolaitytė, Irmina Frolova-Milašienė, dizaineris Antanas Brazauskas. El. paštas: infocentras@lsdp.lt.
Redakcinė kolegija: Jolanta Bielskienė, Gediminas Černiauskas, Liutauras Gudžinskas, Aldona Jeleniauskienė, Rimantas Kairelis, Mindaugas Kluonis, Auksė Kontrimienė, Orinta Leiputė, Jurga Marcinkevičiūtė, Vytautas Plečkaitis, Artūras Rudomanskis, Vaidas Rusys, Lukas Vaigauskas, Vilma Vaitiekūnaitė, Arkadijus Vinokuras.

Politinė reklama bus apmokėta iš Lietuvos socialdemokratų partijos politinės kampanijos sąskaitos. Spausdino UAB Lietuvos ryto spaustuvė. Užsakymo nr. SM-0000041828, tiražas 300 000 egz. Leidėjas – LSDP. ISSN 2029-3933.